

Srovnání finanční gramotnosti mladých dospělých ve vybraných městech

Adéla Schaffarcziková

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav financí a účetnictví

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Adéla Schaffarcziková**
Osobní číslo: **M19751**
Studijní program: **B0413A050024 Ekonomika a management**
Specializace: **Ekonomika a management podniku**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Srovnání finanční gramotnosti mladých dospělých ve vybraných městech**

Zásady pro vypracování

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Vypracujte literární rešerši týkající se problematiky finanční gramotnosti.

II. Praktická část

- Analyzujte současný stav finanční gramotnosti ve vybraných městech.
- Proveďte komparaci zjištěné úrovně finanční gramotnosti ve vybraných městech.
- Na základě provedených analýz formulujte závěrečná doporučení pro zvýšení finanční gramotnosti ve vybraných městech.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020, 460 s. ISBN 978-80-2712-215-8.
REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, 760 s. ISBN 978-80-247-3671-6.
SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2021, 244 s. ISBN 978-80-271-3123-5.
ŠOBA, Oldřich a Martin ŠIRŮČEK. *Finanční matematika v praxi*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2017, 330 s. ISBN 978-80-2710-250-1.
TEPLÝ, Petr. *Consumer Lending in Theory and Practice*. Praha: Karolinum, 2018, 188 s. ISBN 978-80-246-3255-1.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. David Homola, Ph.D.
Ústav financí a účetnictví

Datum zadání bakalářské práce: 11. února 2022
Termín odevzdání bakalářské práce: 20. května 2022

L.S.

prof. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Petr Novák, Ph.D.
garant studijního programu

Ve Zlíně dne 11. února 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s přípoště-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

Jméno a příjmení:

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce „Srovnání finanční gramotnosti mladých dospělých ve vybraných městech“ si klade za cíl porovnat úroveň finanční gramotnosti mladých dospělých ve vybraných městech. Cílem teoretické části bylo přiblížit, co to finanční gramotnost je, a vysvětlit základní ekonomické pojmy, jako je inflace, úroková míra, druhy úvěrů, pojištění a formy spoření. Praktická část vycházela z dotazníkového šetření, jehož cílem bylo porovnat finanční gramotnost mladých dospělých ve vybraných městech.

Klíčová slova: finanční gramotnost, peníze, půjčka, finanční vzdělání, spoření

ABSTRACT

This bachelor thesis „Comparison of financial literacy of young adults in selected cities“ aims to compare the level of financial literacy of young adults in selected cities. The aim of the theoretical part was to approach what financial literacy is and to explain basic economic concepts such as inflation, interest rates, types of loans, insurance and forms of savings. The practical part was based on a questionnaire survey whose aim was to compare the financial literacy of young adults in selected cities.

Keywords: financial literacy, money, loan, financial education, saving

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Davidu Homolovi, Ph. D. za odborné vedení mé práce a cenné rady. Také děkuji svému příteli a celé své rodině, za podporu a trpělivost, kterou mi vyjadřovali po celou dobu mého studia.

„Nemůžete změnit to, co si neuvědomujete.“

- Phillip Calvin McGraw

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 ÚVOD DO FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	13
1.1 POJEM FINANČNÍ GRAMOTNOST.....	13
1.2 SLOŽKY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	13
1.2.1 Peněžní gramotnost.....	14
1.2.2 Cenová gramotnost.....	14
1.2.3 Rozpočtová gramotnost.....	14
1.3 DŮSLEDKY FINANČNÍ NEGRAMOTNOSTI.....	15
1.3.1 Dluhová spirála.....	15
1.3.2 Exekuce.....	15
1.4 PENÍZE.....	15
1.5 FINANČNÍ PLÁN.....	16
1.5.1 Rozpočet.....	17
1.5.2 Finanční rezerva.....	17
2 ZÁKLADNÍ FINANČNÍ POJMY.....	19
2.1 ÚROK A ÚROKOVÁ SAZBA (ÚROKOVÁ MÍRA).....	19
2.1.1 Úroková sazba.....	19
2.1.2 RPSN.....	20
2.2 INFLACE.....	20
2.3 ANUITA.....	20
2.4 ÚVĚRY.....	20
2.4.1 Hypoteční úvěr.....	21
2.4.2 Spotřebitelský úvěr.....	21
2.5 PLATEBNÍ STYK.....	21
2.5.1 Běžný účet.....	22
2.5.2 Úročení běžných účtů.....	22
2.5.3 Platební karty.....	22
2.6 SPOŘENÍ.....	23
2.6.1 Penzijní spoření.....	23
2.6.2 Stavební spoření.....	23
2.7 POJIŠTĚNÍ.....	24
2.7.1 Životní pojištění.....	24
3 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	25
3.1 PRINCIPY FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	25
3.1.1 Princip objektivity.....	25
3.1.2 Princip nezávislosti.....	25

3.1.3	Princip odbornosti	25
3.1.4	Princip zacílení	26
3.2	NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ 2.0	26
3.2.1	Cílové skupiny	27
4	MINISTERSTVO FINANČÍ.....	28
4.1	DOPAD PANDEMIE NA FINANČNÍ GRAMOTNOST	29
5	SHRnutí TEORETICKÉ ČÁSTI.....	30
	II PRAKTICKÁ ČÁST	31
6	METODOLOGIE.....	32
6.1	VÝZKUMNÝ CÍL	32
6.2	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	32
6.3	VÝZKUMNÁ METODOLOGIE	32
6.4	VÝBĚR RESPONDENTŮ	33
6.5	SESTAVENÍ DOTAZNÍKU	33
6.6	HODNOCENÍ DOTAZNÍKU	33
6.7	SKLADBA OTÁZEK	34
6.7.1	První skupina otázek – porozumění ekonomickým pojmům	34
6.7.2	Druhá skupina otázek – finanční matematika v praxi	34
6.7.3	Třetí skupina otázek – bankovní produkty a služby	34
6.7.4	Čtvrtá skupina otázek – finanční odpovědnost	34
6.7.5	Pátá skupina otázek – identifikační otázky	35
7	FINANČNÍ GRAMOTNOST VE VYBRANÝCH MĚSTECH	36
7.1	ZJIŠTĚNÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI V OSTRAVĚ	36
7.1.1	Profil respondentů	37
7.1.2	Porozumění ekonomickým pojmům	39
7.1.3	Finanční matematika v praxi	40
7.1.4	Bankovní produkty a služby	40
7.1.5	Finanční odpovědnost	41
7.2	ZJIŠTĚNÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI VE ZLÍNĚ	44
7.2.1	Profil respondentů	46
7.2.2	Porozumění ekonomickým pojmům	47
7.2.3	Finanční matematika v praxi	48
7.2.4	Bankovní produkty a služby	49
7.2.5	Finanční odpovědnost	50
8	KOMPARACE ZJIŠTĚNÝCH DAT A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	54
9	ZÁVĚREČNÁ SHRnutí VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ A NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ	55
9.1	SHRnutí FINANČNÍ GRAMOTNOSTI V OSTRAVĚ	55
9.2	SHRnutí FINANČNÍ GRAMOTNOSTI VE ZLÍNĚ	56

9.3	VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	57
9.4	ZÁVĚREČNÁ DOPORUČENÍ	57
	ZÁVĚR	59
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	61
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	64
	SEZNAM OBRÁZKŮ	65
	SEZNAM TABULEK.....	66
	SEZNAM PŘÍLOH.....	67

ÚVOD

Hlavním tématem mé bakalářské práce je finanční gramotnost. Finance jsou nedílnou součástí našeho každodenního života. V obecné rovině můžeme finanční gramotnost vnímat především jako pochopení reálné hodnoty peněz a jako proces tvorby ceny. Dále je to znalost základních ekonomických pojmů, proč a jak hospodařit, a jaké spořicí nebo úvěrové produkty jsou pro nás nejvhodnější k pokrytí různých finančních potřeb. To vše souvisí s cílem umět vyjít s osobním nebo rodinným rozpočtem, a tím předcházet zadlužení a myslet na svou vlastní budoucnost (Kalátová, 2021, s. 16).

V dnešní digitalizované době, a s tím i souvisejícím rozvojem finančních služeb i produktů si společnost žádá neustálé vzdělávání. To, co platilo ještě před 10 lety je nyní dávná historie. Už jen žádost o hypotéku potřebuje před návštěvou banky důkladnou přípravu vlastních financí. Jedinci dobře vzdělaní v oblasti financí se na jednání s bankou zvládnou připravit sami, jiní tápou a raději si zaplatí finančního poradce. Ovšem i zde by měl být člověk ve světě financí alespoň minimálně vzdělaný, jelikož ne vše, co finanční poradce říká, musí být výhodné.

To, že chci psát svou bakalářskou práci na téma finanční gramotnost, jsem věděla už od 1. ročníku na vysoké škole. Ačkoliv jsem studovala obchodní akademii, neustále jsem měla pocit, že se mi nedostává dostatečného vzdělání v oblasti financí. Osobně si myslím, že mě rodiče vedli k dostatečné finanční gramotnosti. Od mala jsem byla zvyklá si část peněz odložit a dělat si rezervu na nečekané výdaje. O to víc jsem byla překvapena, že skoro žádný z mých vrstevníků to tak nemá, že nemá žádnou finanční rezervu a ani si nespoří. A v tom je právě ten problém. Já jsem k tomu byla vedena od malička, ale co ti, které k tomu rodina nevede? Pak bychom nějaké základy měli získat v rámci vzdělávání na základní a střední škole. Ovšem ani tam se kolikrát finanční gramotnost nevyučuje, nebo vyučuje velmi okrajově. Ministerstvo financí spolu s Pracovní skupinou pro finanční vzdělávání a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy připravilo Národní strategii finančního vzdělávání 2.0, která stanovuje cíle a směr, jakým by se mělo finanční vzdělávání v České republice ubírat v následujících letech. První lidé, kteří projdou kompletní přípravou této strategie, dostudují střední školu nejdříve v roce 2026. Právě neznalost finanční gramotnosti neovlivňuje jen nás samotné, ale i naše nejbližší okolí. Společným jmenovatelem je právě vzdělání. Dá se říct, že čím vyšší vzdělání, tím větší finanční odpovědnost.

Tato práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část mé práce definuje finanční gramotnost a co si pod tímto pojmem představit. Vyzdvihuje, jak je důležité si dělat finanční plán a s ním i spojený rozpočet. Dále se zabývá základními ekonomickými pojmy, které by měl ovládat každý člověk, který vlastní běžný účet a nějakým způsobem hospodaří s penězi. Konec teoretické části se zabývá finančním vzděláváním, a tím souvisejícím zvýšením finanční gramotnosti.

V posledních letech roste trend zadlužování zejména u osob ve věku 18-26 let. A právě proto jsem se ve své praktické části zaměřila na tuto věkovou skupinu. Pomocí dotazníkového šetření jsem se snažila zjistit finanční gramotnost mladých dospělých ve vybraných městech. Za města jsem zvolila Ostravu a Zlín, jelikož Ostrava je město, kde žiji a pracuji, a Zlín je mé studentské město. Potřebné informace byly získány metodou online dotazníkového šetření mezi respondenty ve věku 18-26 let ze zvolených měst.

Cílem práce je porovnat úroveň finanční gramotnosti respondentů ve věku 18-26 let ve vybraných městech. Ze zjištěných informací vyzdvihnout slabá a silná místa v oblasti znalosti finančních produktů. Tento hlavní cíl je doprovázen dalšími dílčími cíli, které nám pomohou lépe pochopit danou situaci.

- Zjistit, zdali si respondenti dokážou spočítat, jaký úvěr je pro ně nejvýhodnější a uvědomují si rozdíl mezi zkratkami p.a. a p.m.
- Zjistit, zdali se respondenti orientují v základních ekonomických pojmech, jako je inflace, RPSN, anuita, úroková sazba a kontokorent.
- Zjistit, jakým způsobem si ukládají část svých příjmů stranou či jestli si vůbec část příjmů stranou ukládají.
- Zjistit, zdali si respondenti sestavují svůj rozpočet a stanovují svůj finanční cíl.

Pro realizaci kvalitativně orientovaného výzkumu byla empirickými metodami při sběru dat aplikována dotazníková metoda. Jedná se o efektivní způsob komunikace s respondenty. Výzkumný vzorek tvoří respondenti z Ostravy a ze Zlína ve věkové kategorii 18-26 let. Pro vyhodnocení dotazníkového šetření byla použita analýza jednotlivých dat a následně provedena komparace zjištěných výsledků. V závislosti na výsledku byly doporučeny návrhy na zlepšení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚVOD DO FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

Co přesně si máme představit pod slovním spojením finanční gramotnost? V dnešní době je snad všechno nějakým způsobem spojeno s penězi. Finančně gramotný člověk se tak potřebuje dobře orientovat nejen ve finančních produktech, ale i v dalších odvětvích. Zde patří například neutráct za nepotřebné věci, mít dobrý přehled o svých příjmech a výdajích, pravidelně si spořit peníze stranou a mít povědomí o základních finančních produktech. Ovšem je důležité si uvědomit, že ani vysoká úroveň znalostí finančních produktů není zárukou odpovědného finančního chování daného jedince (Finanční vzdělávání a jeho vývoj v České republice, 2019, s. 10). Následující kapitola popisuje dělení finanční gramotnosti.

1.1 Pojem finanční gramotnost

Finanční gramotnost lze definovat jako souhrn dovedností, znalostí a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování. Ke zvyšování finanční gramotnosti přispívá finanční vzdělávání a také nabyté praktické zkušenosti (Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, 2019, s. 5).

Podle Teplého (2018, s. 65, přeloženo) je finanční gramotnost jednou ze základních podmínek zodpovědného půjčování. Z pohledu finančních institucí lze finanční gramotnost rozdělit do dvou kategorií: primární a sekundární finanční gramotnost. Úvěrové instituce preferují vysokou primární finanční gramotnost a nízkou sekundární gramotnost, přičemž pro klienty je důležité být vzdělaný oběma směry. Primární finanční gramotnost se zajímá o to, jestli klient je nebo není dostatečně finančně gramotný na to, aby dostatečně využíval produkty a služby poskytované úvěrovými institucemi. Sekundární finanční gramotnost znamená, zda klient je nebo není natolik finančně gramotný, aby mohl porovnávat konkurenční nabídky úvěrových institucí a využívat služeb, které jsou pro něj lepší nebo levnější.

1.2 Složky finanční gramotnosti

Finanční gramotnost se člení na několik složek, kterým bude věnována následující podkapitola. Základním kamenem pro finanční gramotnost jsou následující složky: peněžní, cenová a rozpočtová gramotnost.

1.2.1 Peněžní gramotnost

Peněžní gramotností se rozumí soubor dovedností nezbytných pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12). Kalátová (2021, s. 16) uvádí například využívání běžného účtu, znalost rozdílů mezi debetní a kreditní kartou, povědomí o činnostech, které banka vykonává, a také o bankovních produktech.

1.2.2 Cenová gramotnost

Kalátová (2021, s. 16) definuje cenovou gramotnost jako kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci. Je důležité se zde orientovat zejména v makroekonomických ukazatelích a v daňovém systému. Škvára (2011, s. 68-76) uvádí, že mezi základní znalosti v rámci cenové gramotnosti patří například znát vztah mezi nabídkou a poptávkou, daňový systém, přímé a nepřímé daně, rozdělení trhů a mít povědomí o inflaci.

1.2.3 Rozpočtová gramotnost

Rozpočtová gramotnost představuje kompetence nezbytné pro správu osobního nebo rodinného rozpočtu. Tím se rozumí například schopnost vést rozpočet, stanovovat si reálné finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů. Zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska (Kalátová, 2021, s. 16).

Rozpočtová gramotnost zahrnuje také dvě specializované složky. Škvára (2011, s. 124) formuluje první z těchto složek jako numerickou gramotnost. Numericky gramotný člověk by měl být schopen aplikovat a interpretovat nejrůznější matematické informace, ať už se jedná o čísla, grafy, tabulky nebo vzorce. Zároveň by se měl aktivně vyrovnávat s matematickými nároky, které přináší každodenní život. Porozumění číslům je ve světě financí zásadní, abychom pochopili, jak fungují úroky na běžném účtu nebo si dokázali spočítat úročení či spoření.

Nováková a Sobotka (2011, s. 108) definují druhou z těchto složek jako informační gramotnost. Tato složka v dnešní době digitalizace a velkého množství dostupných informací je velmi důležitá. Člověk je neustále zahrnován nejrůznějšími informacemi a je nezbytně nutné, aby se v těchto informacích správně orientoval a dokázal je využít ve svůj prospěch. Ovšem je také důležité posoudit důvěryhodnost těchto informací.

1.3 Důsledky finanční negramotnosti

Je třeba mít na paměti, že zadlužování a množství nejrůznějších problémů s tím spojených je velmi aktuálním tématem a stává se v podstatě problémem celosvětovým. Půjčit si dnes peníze je docela jednoduché, někdy až moc. Ovšem splácet své závazky je už o něco těžší. Mnoho lidí své závazky nezvládá. V této souvislosti je důležité uvést, že hodně lidí si neuvědomuje důsledky svého zadlužení, co si mohou způsobit při neschopnosti dostát svým finančním závazkům. V praxi může z tohoto důvodu docházet k exekucím (Opletalová a Kvintová, 2014, s. 5-10).

1.3.1 Dluhová spirála

Spousta lidí dennodenně podléhá reklamám na produkty, ale také manipulativním nabídkám spotřebitelského úvěru, které se zdají jako velmi výhodné. Řada lidí nedokáže odhadnout své finanční možnosti při budoucím splácení onoho výhodného spotřebitelského úvěru (Navrátilová, Jiríček a Zlámal, 2021, s. 84). Do problémů s nesplácením svých dluhů se lidé dostávají kvůli své nerozváženosti, touze mít všechno rychle, i když na to nemají peníze. A tím se začíná roztáčet jejich dluhová spirála. Část peněz, kterou vydělají, vynaloží na zaplacení dluhu, čímž se snižuje jejich schopnost spořit. Nečekaná situace, jako ztráta zaměstnání, dlouhá nemoc, pak znamená další a další zadlužování (Partners, 2013, s. 114).

1.3.2 Exekuce

Právě půjčka, hypotéka, úvěr nebo jakýkoliv jiný dluh jsou nejčastějším počátkem problémů spojených s exekucí. Exekuce je především pojem, který by měl být chápán jako ochrana proti nezodpovědnému přístupu dlužníků a znovunabytí dlužné částky. Je třeba si uvědomovat své závazky a plnit je včas podle stanovených pravidel (Kalátová, 2021, s. 232).

1.4 Peníze

V současné době je opravdu obtížné představit si běžný život a uspokojování našich potřeb bez využití peněz. Peníze lze definovat jako cokoli, co je obecně přijímáno při platbách za zboží a služby nebo při splácení dluhů. S penězi úzce souvisí likvidita, kterou lze charakterizovat jako snadnost přeměny aktiva na hotovost bez ztráty (Mayo, 2019, s. 13, přeloženo). Aby bylo aktivum všemi stranami přijato jako peníze, jsou na tato aktiva kladeny jisté nároky (Farkačova, 2021, s. 222-228). Ekonomické subjekty peníze přijímají,

jelikož věří, že si za ně budou moci koupit další statky a služby. Peníze plní následující funkce:

- prostředek měny – znamená, že penězi můžeme platit za své zboží nebo služby, či uhradit určitý dluh,
- zúčtovací jednotka – smyslem této funkce je, že prostřednictvím peněz vyjadřujeme hodnotu zboží, služeb, práce, zahraničních měn, hmotných, nehmotných a finančních aktiv. Peníze tak usnadňují ekonomickou kalkulaci,
- uchovatel hodnoty – peníze, pokud je měna kvalitní, nám uchovávají kupní sílu do budoucna (Černohorský, 2020, s. 52).

1.5 Finanční plán

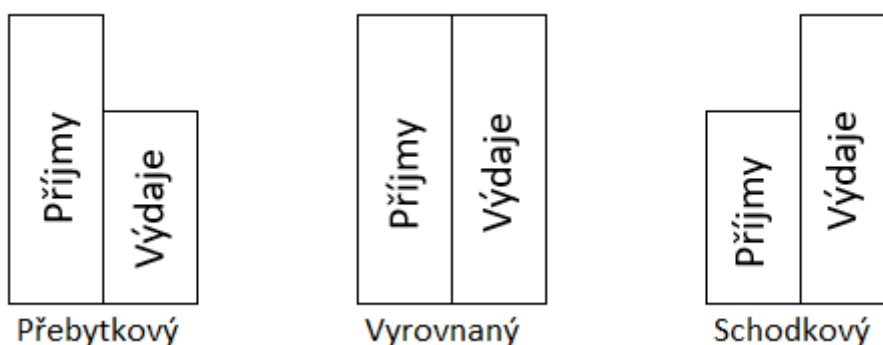
Syrový a Tyl (2020, s. 13–21) přirovnávají finanční plán k výletu na Sněžku. Podstata spočívá v tom, že když se chystáme na Sněžku, uděláme si dopředu nějaký plán cesty. Naplánujeme si, jestli půjdeme pěšky, pojedeme lanovkou, v kolik vyjdeme, jak dlouho nám pravděpodobně cesta zabere času, a zjistíme si, jaké má být v daný den počasí. Takto obezřetně se chováme, když se chystáme na jednodenní výlet. Ovšem v oblasti osobních financí takto obezřetní nebýváme. Spousta lidí v oblasti financí nepřemýšlí dopředu, žije od výplaty k výplatě a nedělá si finanční rezervy. Jakmile se objeví nečekaný výdaj, nemá ho z čeho zaplatit a jde si půjčit peníze.

„Finanční plán znamená, že si uvědomíme, jaké máme cíle a k nim přiřadíme nějaké peníze“ (Syrový a Tyl, 2020, s. 13-21). Finanční plánování nám tedy pomáhá určit směr, který má být zajišťován určitými kroky již v současnosti. S finančním plánováním je nepochybně spojena zásada dlouhodobosti (Růčková a Roubíčková, 2012, s. 776-780). Ať už si člověk chce splnit jakýkoliv sen, například studovat školu v zahraničí, jet na vysněnou dovolenou, postavit si dům nebo si koupit nové auto, vždy by si měl prvně vytvořit reálný plán. Takovému plánu se říká finanční a skládá se ze tří jednoduchých kroků:

1. znát svou finanční situaci znamená vytvořit si reálný rozpočet,
2. stanovené cíle by měly být reálné,
3. najít způsob, jak finance získat (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 27).

1.5.1 Rozpočet

Rozpočet je základní nástroj pro existenci každého člověka. Každý hospodaří s omezenými zdroji, proto se musí chovat ekonomicky, jinak se po určité době může dostat do existenčních problémů (Bárta, 2014, s. 92). Rozpočet tvoří dvě základní části – příjmy a výdaje. Příjmy zahrnují všechny položky, které člověk dostává a přijímá. Výdaji se rozumí všechny položky, které člověk vydává. Jak už samotné slovo prozrazuje, vytvořit si rozpočet znamená, že si člověk „rozpočítá“, kolik peněz má v danou chvíli k dispozici. Díky rozpočtu má člověk jasný přehled o své finanční situaci (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 15). Existují tři výsledky rozpočtů – přebytkový, vyrovnaný a schodkový. Přebytkový rozpočet vzniká v situaci, když jsou příjmy větší než výdaje. Vyrovnaný rozpočet znamená, že se příjmy rovnají výdajům a schodkový rozpočet vzniká, když jsou příjmy menší než výdaje. Ideální rozpočet by měl počítat s rezervou, abychom mohli uhradit nepředvídatelné výdaje a tvořit úspory (Nováková a Sobotka, 2011, s. 308).

Obrázek 1 Výsledky rozpočtů (vlastní zpracování)

1.5.2 Finanční rezerva

Rezerva, která vás udrží naživu, by měla pokrýt minimálně šest až dvanáct měsíců života. Rezerva by měla být nedotknutelná a má fungovat jako pojistka na dobu, kdy budete bez příjmů (Valachová, 2022, s. 32-33). Finanční rezervy lze rozdělit do tří kategorií, a to na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé rezervy. Krátkodobá rezerva je nejdůležitější rezervou, jelikož pokrývá náhlé snížení příjmů, případně úplný výpadek příjmů nebo vznik mimořádných výdajů. Střednědobá finanční rezerva pokrývá spíše plánované výdaje. Touto rezervou řešíme například plánovanou koupi nových elektrospotřebičů, dražší dovolenou či koupi nového auta. Za dlouhodobou rezervu lze považovat úspory v horizontu více než pěti

let. Tato rezerva slouží při dlouhodobém výpadku pracovního příjmu například vlivem invalidity na základě onemocnění (Partners, 2013, s. 43-50).

2 ZÁKLADNÍ FINANČNÍ POJMY

Následující kapitola se bude zabývat základními finančními pojmy, kterým by měl rozumět každý člověk, který nějakým způsobem nakládá s penězi. Z těchto pojmů také vychází mé dotazníkové šetření, jelikož se domnívám, že znalost těchto pojmů je základem pro finanční gramotnost.

2.1 Úrok a úroková sazba (úroková míra)

Úroková míra je zásadní faktor vztahující se k ceně peněz. Úroková míra je průměr stejných či podobných druhů úrokových sazeb vyskytujících se v určité době na finančním trhu (Rejnuš, 2014, s. 144). V ekonomice existuje celá řada úrokových měr, vyhlášených jednotlivými bankami, jako je repo sazba, lombardní sazba či diskontní sazba. Existují také tržní mezibankovní úrokové sazby. To jsou takové úrokové sazby, kterými obchodují banky a finanční instituce mezi sebou. V neposlední řadě to jsou klientské úrokové sazby, což jsou sazby určené klientům bank při uložení nebo půjčení peněz (Černohorský, 2020, s. 190).

2.1.1 Úroková sazba

Úroková sazba jako pojem nemá prakticky žádný význam, pokud není upřesněno, o jakou úrokovou sazbu se jedná. Ve finančním sektoru existuje v podstatě neomezené množství různých úrokových sazeb, které je proto třeba přesně definovat. Úrokovou sazbu lze chápat jako podíl výnosu plynoucího ze zapůjčení peněz na určité časové období a velikosti zapůjčené částky vynásobený stem (v procentech). Přičemž za „standardní“ časové období je všeobecně považován jeden rok. V ten moment hovoříme o roční úrokové sazbě, kterou označujeme „per annum“, nebo zkratkou „p.a.“ (Rejnuš, 2014, s. 144).

Úrokové sazby mají následující funkce:

- pomáhají zajišťovat tok běžných úspor a jejich přeměnu na investice,
- ovlivňují alokaci zápůjčního kapitálu tak, že směřují disponibilní prostředky k investičním projektům s nejvyšší očekávanou mírou návratnosti,
- utvářejí rovnováhu mezi nabídkou peněz a poptávkou po penězích,
- jsou důležitým nástrojem měnové politiky (Černohorský, 2020, s. 195).

2.1.2 RPSN

Roční procentuální sazba nákladů na spotřebitelský úvěr je jedním z ekonomických ukazatelů, který vypovídá o úrovni platebních podmínek úvěru. Díky RPSN lze posoudit nákladovost daného spotřebitelského úvěru. Povinnost informovat spotřebitele o výši RPSN ukládá Zákon o spotřebitelském úvěru č. 145/2010 Sb. Na hodnotu RPSN má vliv:

- výše úvěru a způsob jeho čerpání,
- výše všech plateb (nákladů) spojených s poskytnutím spotřebitelského úvěru,
- okamžiky, kdy jsou tyto jednotlivé platby placeny (Šoba a Širůček, 2017, s. 148-151).

2.2 Inlace

Podle Černohorského (2020, s. 164) je inflace proces trvalého růstu cenové hladiny, který je spojen s nadměrnou emisí peněz. Důsledkem inflace je oslabení reálné hodnoty peněz. V praxi to znamená, že spotřebitel na koupi jednoho koše zboží potřebuje stále více peněžních jednotek. Zjednodušeně řečeno, je to taková situace, kdy ceny služeb a zboží v ekonomice v průměru rostou (Farkačová, 2021, s. 357-360).

2.3 Anuita

Vochozka a Mulač (2012, s. 407) definují anuitu jako každoročně se opakující platbu. Může být také periodická, tudíž jiná než pouze roční.

2.4 Úvěry

Každého dlužníka na prvním místě zajímá, jaký je úrok neboli odměna za zapůjčenou dobu, a kolik bude splácet. Je důležité zjistit také způsob průběhu splácení dluhu tzv. jistiny. Jestli dochází k pravidelnému umořování dluhu, nebo zda v prvních měsících klient výrazně splácí úrok za celé úvěrové období a jistinu až v posledních měsících. Parametr, který je doporučován sledovat, je RPSN (Kalátová, 2021, s. 209). Na obrázku 2 můžeme vidět rozdělení úvěrů na bankovní a nebankovní úvěry. V rámci této podkapitoly si nějaké vysvětlíme.

Bankovní úvěry	Nebankovní úvěry
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kontokorent = povolené přečerpání účtu ▶ Kreditní karta – bezúročné období ▶ Spotřebitelský úvěr ▶ Hypoteční úvěr ▶ Americká hypotéka ▶ Úvěr stavební spořitelny ▶ Překlenovací úvěr stavební spořitelny ▶ Hypoúvěr stavební spořitelny 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Spotřebitelský úvěr ▶ Splátkový prodej ▶ Leasing ▶ Směnka ▶ Půjčka u fyzické osoby

Obrázek 2 Typy půjček a úvěrů (Kalátová, 2021, s. 214)

2.4.1 Hypoteční úvěr

Hypotečním úvěrem se rozumí úvěr poskytnutý buď fyzické, nebo právnické osobě, a je zajištěn zástavním právem k nemovitosti. Tento typ úvěru je zpravidla poskytován na koupi nemovitosti, výstavbu nemovitosti nebo její rekonstrukci, modernizaci či úpravu. Za poskytnutí hypotečního úvěru banka požaduje úrok, který se odvíjí od dlužné částky. Banky nabízejí svým klientům tzv. fixní úrokovou sazbu, která je klientovi garantována po celou dobu fixace. Existuje také americká hypotéka, což je neúčelový úvěr poskytnutý proti zástavě nemovitosti a poskytnutou finanční částku může klient využít na cokoliv. Americká hypotéka je v porovnání s klasickou hypotékou na bydlení dražší, ale pořád levnější než spotřebitelský úvěr (Černohorská, 2015, s. 126-127).

2.4.2 Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelské úvěry mají RPSN většinou nad 10 % a jedná se tak o drahé úvěry. Tyto úvěry se dají použít pouze krátkodobě. Čím déle se totiž čerpají, tím déle odčerpávají zdroje a prodraží se (Syrový a Tyl, 2020, s. 206-207). Spotřebitelský úvěr poskytují banky a také nebankovní finanční společnosti. Je důležité si uvědomit, že spotřebitelský úvěr se vždy prodraží. Při povolování úvěru se nepožaduje na dlužníku reálné zajištění ani ručení třetích osob. Jedná se o úvěry, které jsou založeny pouze na analýze možnosti splatit úvěr a na důvěře banky, že dlužník splatí úvěr a uhradí úroky (Černohorská, 2015, s. 123).

2.5 Platební styk

Mezi nejvýznamnější úkoly, které banky ve vyspělých tržních ekonomikách plní, patří zabezpečení platebního styku. Banky zprostředkovávají platební styk v tuzemsku i se zahraničím. Jednou ze základních podmínek pro správné fungování tržní ekonomiky je

rychlý, bezpečný a levný platební styk. K zabezpečení platebního styku využívají klienti banky následující nástroje:

- běžný účet,
- platební kartu,
- šeky (Černohorská, 2015, s. 102).

2.5.1 Běžný účet

Běžný účet je nejčastějším typem účtu, který si klienti u bank otvírají. Běžné účty nabízejí zpravidla tyto služby:

- správu peněz a provádění hotovostních i bezhotovostních platebních transakcí,
- platební, debetní nebo kreditní kartu,
- kontokorentní úvěr,
- přímé, internetové bankovníctví a mobilní bankovníctví (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 57).

2.5.2 Úročení běžných účtů

Úročení na běžných účtech využívá principu jednoduchého polhůtního úročení. Je založeno na tzv. úrokovém čísle a úrokovém děliteli. Je tomu tak z důvodu, že v rámci úrokového období spojeného s daným účtem často dochází ke změně jeho zůstatku. Pro výpočet úroků na běžných účtech existují tři postupy, kterými jsou:

- zůstatkový způsob (tzv. anglická metoda),
- postupný způsob (tzv. německá metoda),
- zpětný způsob (tzv. francouzská metoda).

Tyto metody se liší v postupu výpočtu úrokových čísel, ale výsledná částka připsaných úroků je vždy stejná (Šoba a Širůček, 2017, s. 40).

2.5.3 Platební karty

Bankovní platební karta slouží klientům k provádění bezhotovostních plateb a k výběrům hotovosti prostřednictvím účtu vedeného u konkrétní banky (Černohorská, 2015, s. 103). V současné době existuje celá řada typu karet. Já se ve své práci zaměřím na dva základní druhy karet, a to debetní a kreditní karty. Debetní karty jsou takové karty, u kterých je

zpravidla před každou transakcí nejprve zkontrolován zůstatek na účtu majitele. Není-li na účtu dostatek finančních prostředků, není možné danou platbu provést. Kreditní karty znamenají nákup na úvěr, respektive umožňují platit za zboží ihned, ale peníze klient vrátí bance až v domluveném termínu, zpravidla na konci měsíce. Kreditní karta se váže na úvěrový účet, u něhož je stanoven limit čerpání. Uvedený limit by se neměl překročit a je potřeba ho splácet včas, aby klient neplatil zbytečně vysoké úroky (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 48).

2.6 Spoření

Spořit znamená nespotřebovat všechny finanční prostředky, které máme k dispozici, ale odkládat je pro případné budoucí potíže. V případě, že budeme chtít, aby se hodnota našich odložených finančních prostředků zvyšovala, nazýváme to již investováním (Nováková a Sobotka, 2011, s. 170).

2.6.1 Penzijní spoření

Nejčastěji využívanou formou spoření na stáří je penzijní spoření se státním příspěvkem, které vzniklo na základě zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Vlivem změny legislativy v roce 2013 mají klienti možnost sjednat si tzv. doplňkové penzijní spoření, které se řídí novým zákonem č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Penzijní spoření je oblíbené hlavně kvůli možnosti získat státní příspěvek (Kalátová, 2021, s. 93-94). Penzijní spoření lze chápat jako odkládání části příjmů do penzijních fondů. Do těchto penzijních fondů zpravidla přispívá jak zaměstnavatel, tak stát. Penzijní společnosti následně peníze investují s cílem jejich zhodnocení. V závislosti na uzavřené smlouvě penzijní společnosti poté vyplácejí účastníkům penze, které jim umožňují v důchodovém věku udržet důstojnou životní úroveň (Rejnuš, 2014, s. 122).

2.6.2 Stavební spoření

„Stavební spoření je účelový druh spoření, při kterém vkladatel dlouhodobě ukládá prostředky u specializované banky. V průběhu spoření může čerpat státní podporu a při splnění dalších podmínek získává nárok na úvěr ze stavebního spoření“ (Co to je, 2019). Smlouvu o stavebním spoření může uzavřít jak fyzická, tak právnická osoba a smlouva se uzavírá na dobu neurčitou. Ovšem státní podporu může získat pouze fyzická osoba. V současné době je státní podpora 10 % z uspořené částky, tedy maximálně to může být 2 000 Kč. Při uzavírání smlouvy o stavebním spoření se klient rozhoduje, jak vysokou zvolí

cílovou částku, která se skládá z výše vkladů spořicí fáze, a pokud uvažuje o čerpání úvěru v druhé fázi, i výše budoucího úvěru. Určení cílové částky je důležité hned z několika hledisek:

- kvůli poplatku za uzavření smlouvy,
- pro propočet hodnotícího čísla,
- kolik je možné maximálně naspořit,
- jakou maximální výši úvěru je možné čerpat (Kalátová, 2021, s. 112-115).

2.7 Pojištění

Pojištění je způsob, jak ochránit nejen sebe, ale i svoji rodinu před některými předvídanými riziky. Pojištění je celá skupina finančních produktů, které poskytují banky a pojišťovny. Je to činnost, která je přísně regulována státem. Dá se říct, že pojistit lze téměř cokoliv, pokud máte dostatek peněžních prostředků (Doubková a Tomek, 2016, s. 87). Pojistné krytí vzniká na základě pojistné smlouvy mezi fyzickou osobou a zvolenou pojišťovnou. Podle zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku „pojistnou smlouvou se pojistitel zavazuje vůči pojistníkovi poskytnout jemu nebo třetí osobě pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost krytá pojištěním (pojistná událost), a pojistník se zavazuje zaplatit pojistiteli pojistné“ (Česko, 2012).

2.7.1 Životní pojištění

Životní pojištění spočívá v ochraně a krytí rizika života lidí neboli pojištěných osob. Jednoduše řečeno, pojištění přináší pocit bezpečí, jistoty a klidu. Smluvní vztah se uzavírá mezi pojistitelem – nositelem rizika neboli pojišťovnou, a pojistníkem – klientem, který uzavírá smlouvu a je zároveň plátcem pojistného. Pojištěným se pak stává ten, na jehož život nebo zdraví se vztahuje soukromé pojištění. V případě pojistné události, nastane-li nehoda uvedená v pojistné smlouvě, se pojistné plnění za způsobenou škodní událost vyplácí buď oprávněné osobě, nebo obmyšlené osobě, v případě smrti pojištěného (Kalátová, 2021, s. 63).

3 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Výchova k finanční gramotnosti neboli finanční vzdělávání je proces směřující ke zvyšování úrovně finanční gramotnosti člověka. Finanční vzdělávání si klade za cíl posílit osobní odpovědnost jedince za hospodaření se svými finančními prostředky. Zvyšování úrovně finanční gramotnosti české populace má dlouhodobý pozitivní dopad, a to na úrovni:

- domácnosti v posílení odpovědného chování, zlepšení orientace v rámci finančních služeb, ušetření nákladů vzniklých nevhodným výběrem finančního produktu, v plánování finančního plánu a kontrole nad financemi,
- finančního trhu, neboť finančně gramotný zákazník lépe využívá finanční produkty a dochází ke snížení počtu řešených sporů,
- ekonomiky v rámci snižování úrovně zadlužení a předlužení, počtu exekucí a insolvenčních řízení,
- státu ve snížení počtu lidí závislých na vyplácení dávek (Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, 2019, s. 3).

3.1 Principy finančního vzdělávání

Finanční vzdělávání musí vycházet ze standardů finanční gramotnosti a splňovat principy objektivitu, nezávislosti, odbornosti a zacílení.

3.1.1 Princip objektivitu

V principu objektivitu jde o to, že informace jsou sdělovány objektivně bez subjektivního hodnocení. Pracuje se zde na bázi nestrannosti a důležité informace nemohou být zatajovány (Principy nezávislosti ve finanční vzdělávání, 2013).

3.1.2 Princip nezávislosti

Finanční vzdělávání nepropaguje a nedoporučuje konkrétní produkt, službu nebo poskytovatele. Tímto je výchova k finanční gramotnosti oddělena od marketingu (Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, 2019, s. 5).

3.1.3 Princip odbornosti

Tento princip zajišťuje správnost a relevantnost obsahu. Zaručuje dostatečné pedagogické a odborné schopnosti a dovednosti vzdělavatelů (Národní strategie finančního vzdělávání 2.0,

2019, s. 5). Zároveň by poskytování finančního vzdělávání mělo být přímočaré a jednoduché na pochopení. Je důležité podávat finanční vzdělávání takovým způsobem, který je nejvhodnější pro dané publikum (Smarter financial education, 2019, s. 11, přeloženo).

3.1.4 Princip zacílení

Principem zacílení je užití takových nástrojů a způsobu finančního vzdělávání, které jsou přiměřené dané cílové skupině a respektují její komunikační potřeby (Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, 2019, s. 5). Přitom je dobré program finančního vzdělávání co nejvíce personalizovat, program by měl být navržen na základě způsobu, jakým lidé jednají ve svém skutečném životě. Jít nad rámec informací. Pouze poskytovat znalosti a informace nestačí. Vzdělávání by mělo být interaktivní. Použití digitálních funkcí umožňuje zavést opatření, která spotřebitele přimějí ke konkrétní akci. Například automatické upomínky ke splácení úvěru (Smarter financial education, 2019, s. 15, přeloženo).

3.2 Národní strategie finančního vzdělávání 2.0

Národní strategie zajišťuje lepší sdílení informací a vytváří určitý standard kvality finančního vzdělávání. V reakci na měnící se podmínky finančního trhu, legislativu a rozvoj digitalizace MF v roce 2017 iniciovalo změnu v přístupu k finančnímu vzdělávání v ČR. Nutnost posílení finančně-vzdělávacích aktivit vyplynula i ze strany MS s ohledem na zadluženost a předluženost občanů v ČR. NSFV 2.0 se oproti svému předchůdci z roku 2010 výrazně liší svou jednoduchostí a zároveň vytváří podmínky pro další zlepšování spolupráce se soukromým sektorem při finančním vzdělávání. Mezi nejdůležitější změny oproti předchozí strategii patří například:

- rozšíření i na vybrané skupiny dospělé populace,
- další prohloubení spolupráce s finančními institucemi,
- seznam kvalitních finančně vzdělávacích projektů na webu MF,
- zohlednění postupující digitalizace trhu finančních služeb (Finanční vzdělávání a jeho vývoj v České republice, 2019, s. 5).

Ke vzdělávání žáků a dospělých lidí je zapotřebí přistupovat rozdílně, proto se rozlišují dva pilíře finančního vzdělávání. První pilíř finančního vzdělávání zajišťuje stát prostřednictvím předškolního, základního a středního vzdělávání, vzdělávání na konzervatoři a vybraných

oborech vyššího odborného a vysokoškolského vzdělávání. Druhý pilíř lze rozdělit podle cílových skupin v rámci vzdělávání v oblasti financí.

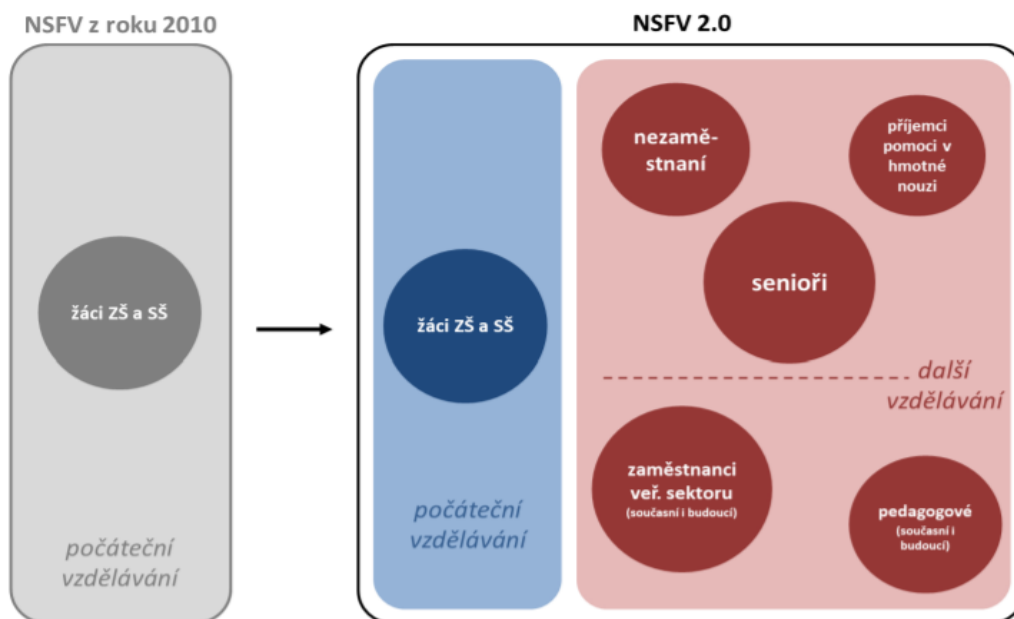
3.2.1 Cílové skupiny

V rámci finančního vzdělávání existují dvě cílové skupiny, a to prioritní cílová skupina a ostatní cílové skupiny. Vzdělání ostatních cílových skupin primárně zajišťuje soukromý sektor. Například spotřebitelská sdružení, neziskové organizace, vzdělávací instituce a média. Vzdělání prioritních cílových skupin zajišťuje hlavně stát. Jedná se zejména o Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo vnitra. Odbornou podporu poskytuje Ministerstvo financí.

Prioritními cílovými skupinami podle NSFV 2.0 jsou:

- žáci základních a středních škol,
- nezaměstnaní registrovaní na Úřadu práce České republiky,
- příjemci pomoci v hmotné nouzi,
- senioři.

S výše uvedenými prioritními skupinami úzce souvisí nutnost vzdělávat stávající i budoucí pedagogy a zaměstnance veřejného sektoru (Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, 2019, s. 6).

Obrázek 3 Rozšíření prioritních cílových skupin v NSFV 2.0 (Ministerstvo financí)

4 MINISTERSTVO FINANCÍ

Aby bylo finanční vzdělávání opravdu efektivní, je kladen důraz také na průběžné hodnocení úrovně finanční gramotnosti obyvatel České republiky. Sledování úrovně finanční gramotnosti probíhá v pravidelných 5letých intervalech pod záštitou Ministerstva financí. Poslední měření provedlo MF v lednu roku 2020, kdy měřilo finanční gramotnost dospělé populace v České republice. Měření navazovalo na předchozí výzkumy z let 2010 a 2015 zároveň vychází z Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 schválené vládou. Výsledky získané z měření slouží MF a další institucím jako podklad při zlepšování budoucích finančně vzdělávacích aktivit.

Výsledky ukazují na mírně rostoucí finanční gramotnost v České republice. V mezinárodním srovnání se Česká republika pohybuje v průměru (Měření finanční gramotnosti 2020, 25. 06. 2020). Pro následující kapitolu jsem z posledního výzkumu z roku 2020 vyzdvihla několik zajímavých informací.

Statistika měření finanční gramotnosti MF a ČNB z roku 2020 jasně poukazuje na problém finanční znalosti Čechů. Zde je vyzdvížených pár základních zjištění:

- 52 % populace má nízké finanční znalosti,
- pouze 43 % domácností sestavuje rodinný rozpočet,
- až 37 % respondentů si nedokáže představit, jak by řešilo ztrátu příjmu své domácnosti,
- polovina populace nedokáže vypočítat úrok 2 % z 1 000 Kč,
- pouze 5 % lidí nespolehá na starobní důchod od státu a spoří si,
- 59 % lidí neví, co znamená RPSN a k čemu slouží (Kalátová, 2021, s. 16-17).

Ze zprávy z výzkumu z roku 2020 pro Ministerstvo financí ČR vyplývá, že rozpočet sestavuje jen 43 % domácností. Z nich 83 % ho tvoří pravidelně. Ti, kteří rozpočet nesestavují, uvádějí jako důvod zbytečnost a nepotřebnost ho sestavovat. V rámci finančního plánování lidé nejčastěji sestavují trvalé příkazy. Bankovní aplikace pro sledování výdajů využívá 46 % dospělé populace, nejčastěji lidé s vyšším vzděláním. Finanční cíle si stanovuje 41 % Čechů, především rodiny s dětmi a lidé s vyšším vzděláním a vyššími příjmy. Střední generace touží především po splacení hypotéky, mladí lidé po pořízení vlastního bydlení, koupi nového auta nebo cestování. Pro splnění svých finančních cílů si

nejčastěji lidé začali spořit, stanovili si finanční plán nebo omezili své výdaje (Měření finanční gramotnosti 2020, 25. 06. 2020).

Schopnost reagovat na menší akutní výdaj mělo 73 % Čechů, ustát výpadek měsíčního příjmu by jich dokázalo 62 %, což je o 7 % více než při měření finanční gramotnosti MF v roce 2015. Pokud by lidé řešili ztrátu hlavního příjmu, 42 % Čechů by nevědělo, co v dané situaci dělat. Jedná se především o lidi s nízkým vzděláním. Bez půjčky nebo přestěhování do levnějšího bydlení by nevydrželo v případě ztráty hlavního příjmu pokrýt své životní náklady ani měsíc celkem 16 % českých domácností. 9 % obyvatel vůbec nespoří, ovšem skoro polovina Čechů spoří doma v hotovosti. Zodpovědnost Čechů při splácení závazků je poměrně vysoká. 87 % nemá problém se splácením svých závazků. Lidé stále nemají jasno v termínech „p. a.“ a „p. m.“ a neumějí definovat výhodnější úročení na základě uvedené sazby p.a. a p.m. (Finanční gramotnost 2020, 09.04. 2020).

4.1 Dopad pandemie na finanční gramotnost

Obecně finanční gramotnost Čechů poklesla, ovšem díky pandemii začali o penězích více přemýšlet. Stále přetrvávající pandemická situace a s ní spojená vládou přijatá opatření se promítají nejen do peněženek Čechů, ale také do jejich znalostí, co se financí týče. Index finanční gramotnosti, který každoročně měří Česká bankovní asociace, po 5 letech růstového trendu poklesl na 55 bodů. Nejvyšší hodnoty index dosahoval v roce 2020, a to na úrovni 61 bodů. Průzkum ukázal, že v porovnání s dobou před Covid-19 se Češi zajímají pouze o věci a informace, které úzce souvisí s jejich osobou a s jejich situací (40 %), řadu informací o finančních produktech považují za zbytečné (36 %) a hůře se orientují ve finančních záležitostech (27 %). Pandemická situace se neodmyslitelně promítla do uvažování obyvatel nad jejich financemi a jejich finančním rozhodováním (Finanční gramotnost Čechů poklesla, díky pandemii ale o penězích víc přemýšlíme, 30. 03. 2021). Češi se během pandemie chovali racionálně a většina z nich učinila opatření, která měla pomoci jejich rozpočtu. Jedním z nejčastějších opatření bylo omezení běžné spotřeby a následně odklad větších nákupů. 65 % Čechů je nyní mnohem opatrnějších a uvažuje nad každou utracenou korunou (Pandemie prověřila finanční gramotnost Čechů, třetina si však z krize ponaučení nevezala, 13. 08. 2020).

5 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Na základě poznatků uvedených v teoretické části bakalářské práce je možné stručně shrnout podstatu finanční gramotnosti.

Není pochyb, že finanční gramotnost je naprosto klíčová věc. Celý život se točí okolo peněz. K tomu, aby bylo s penězi náležitě nakládáno, je nestačí pouze mít, jak se mnozí domnívají. Naopak, aby lidé činili správná rozhodnutí ve finanční oblasti, orientovali se ve světě finančních produktů a měli povědomí o tom, jak se vytvářejí ceny výrobků, je zapotřebí určitá úroveň finanční gramotnosti. Lidé neumí se svými penězi dostatečně hospodařit a ani se necítí být zodpovědní za svou finanční budoucnost. Především je důležité si uvědomit, že díky finanční gramotnosti je možné předejít mnohým potížím. Finanční gramotnost není jen inflace a úrokové sazby, je to mnohem víc než jen ekonomické pojmy. Ve finanční gramotnosti se pojednává například o tvorbě rezerv, kvalitním pojištění, zajištění v důchodu a v neposlední řadě vytváření finanční svobody, která dokáže doslova změnit život.

Osobní finance ovlivňuje velké množství faktorů, ať už je to věk, rodinný stav nebo ekonomické faktory – úrokové sazby, inflace, hrubý domácí produkt.

Příjmy a výdaje tu jsou snad od počátku lidstva. Přesto někteří lidé čekají, jestli na konci měsíce vyjdou s penězi. Ti zodpovědnější si vedou rozpočet a mají finanční plán. Nezbytným podkladem pro aktivní řízení rozpočtu je finanční plán. Proces finančního plánování lze rozdělit do několika základních kroků:

- zhodnotit současnou finanční situaci,
- stanovit reálné finanční cíle a posoudit omezující okolnosti,
- vytvořit reálný plán a stanovit způsob, jak cíle dosáhnout,
- realizovat a revidovat plán.

Většina lidí nemá problém s nedostatkem peněz, má spíš problém s nedostatkem finančního vzdělávání.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 METODOLOGIE

Jak již bylo definováno v úvodu práce, cílem této bakalářské práce je analyzovat úroveň finanční gramotnosti mladých dospělých ve vybraných městech a na základě nashromážděných dat vyhodnotit a určit, ve kterém z daných měst respondenti dosahují větší úrovně finanční gramotnosti. Součástí této práce je i výzkumné šetření kvalitativního charakteru, které se opírá o poznatky z teoretické části.

6.1 Výzkumný cíl

Hlavním cílem práce je porovnat úroveň finanční gramotnosti respondentů ve věku 18-26 let ve Zlíně a v Ostravě a navrhnout opatření pro její zlepšení. Mimo hlavní cíl lze vymezit další dílčí cíle, které nám lépe pomohou pochopit hlavní cíl.

Z hlavního výzkumného cíle vyplývají následující dílčí cíle:

- Zjistit, zdali si respondenti uvědomují rozdíl mezi zkratkami p.a. a p.m a dokážou si uvědomit, co je pro ně výhodnější.
- Zjistit, zdali se respondenti orientují v základních ekonomických pojmech.
- Zjistit, jakým způsobem si ukládají část svých příjmů stranou či jestli si vůbec část příjmů stranou ukládají.
- Zjistit, zdali si respondenti sestavují svůj rozpočet a stanovují si svůj finanční cíl.

6.2 Výzkumný problém

V souladu s hlavním cílem této bakalářské práce jsem zvolila následující výzkumný problém: Jaká je úroveň finanční gramotnosti mladých dospělých v Ostravě a ve Zlíně, a ve kterém z těchto měst je úroveň finanční gramotnosti vyšší a kde nižší?

6.3 Výzkumná metodologie

Při realizaci kvalitativně orientovaného výzkumu v této bakalářské práci byla empirickými metodami při sběru dat aplikována dotazníková metoda. Jedná se o efektivní způsob komunikace s respondenty. Metoda dotazníku byla zvolena především pro svou jednoduchost a časovou nenáročnost ve smyslu komunikace s respondenty.

Celý dotazník byl respondentům distribuován v online podobě s využitím aplikace Google Forms. Dotazník byl respondentům distribuován elektronicky zejména skrz sociální síť.

Díky tomu se dotazník šířil do většího spektra respondentů. Dotazník byl zcela anonymní, přičemž jediné, co měl respondent o sobě říct, bylo v rámci identifikačních otázek – pohlaví, dosažené vzdělání, výše příjmu a status.

Dotazník byl respondentům poskytnut celý najednou a během vyplňování se mohli vracet k otázkám předešlým a tím změnit svou odpověď. Výzkum byl zaměřen na znalost základních ekonomických pojmů, základů finanční matematiky a v neposlední řadě jejich finanční odpovědnost.

Pro výzkumné šetření byla zvolena metoda patnácti uzavřených otázek, které mají vždy pouze jednu správnou odpověď, a jedna uzavřená otázka, kde měl respondent na výběr z možností, kde bylo více odpovědí správných. Nakonec měl respondent odpovědět na 5 identifikačních otázek.

Celý dotazník lze nalézt v příloze číslo 1.

6.4 Výběr respondentů

Výzkumný vzorek tvoří občané České republiky, kteří jsou ve věku 18-26 let a žijí buď v Ostravě, nebo ve Zlíně.

Na dotazník odpovědělo 100 respondentů ve věku 18-26 let z Ostravy a rovněž 100 respondentů ve věku 18-26 let ze Zlína.

6.5 Sestavení dotazníku

Při sestavování otázek do dotazníku jsem čerpala především z teoretických znalostí získaných z odborné literatury a ze Zprávy z výzkumu pro Ministerstvo financí ČR, které v roce 2020 měřilo finanční gramotnost obyvatel České republiky.

6.6 Hodnocení dotazníku

Za celý dotazník bylo možné získat celkem 36 bodů. Následující tabulka (tabulka 1) znázorňuje bodové rozpětí spolu s určenou úrovní finanční gramotnosti.

Tabulka 1 Bodové rozpětí dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

Počet bodů	Úroveň finanční gramotnosti
0–8 bodů	Velmi nízká finanční gramotnost
9–16 bodů	Spíše nízká finanční gramotnost
17–24 bodů	Spíše vysoká finanční gramotnost

25–36 bodů

Velmi vysoká finanční gramotnost

6.7 Skladba otázek

V dotazníku bylo obsaženo celkem 21 otázek, které byly rozděleny do 5 skupin. Každá skupina měla určitou váhu podle toho, jak byly dané otázky náročné. Celkově mohl respondent získat 36 bodů.

6.7.1 První skupina otázek – porozumění ekonomickým pojmům

První čtyři otázky testovaly znalosti ekonomických pojmů. Všechny tyto pojmy vycházejí z kapitoly č. 2 teoretické části. V první otázce měl respondent na výběr z možností, kde bylo více odpovědí správných. Otázky 2-4 byly uzavřené a pouze jedna odpověď správná.

Otázky v této skupině měly váhu 1, tudíž respondent mohl v této části získat maximálně 4 body. U otázky číslo 1, kde bylo více odpovědí správných, pokud respondent vybral 2 a více správných odpovědí, dostal 1 bod. Když vybral pouze jednu ze tří správných odpovědí, dostal 0 bodů.

6.7.2 Druhá skupina otázek – finanční matematika v praxi

Do druhé skupiny spadají otázky 5 a 6. Jedná se o krátké příklady z finanční matematiky. Příklady byly pouze na uvědomění si, jestli je v daném příkladu výhodnější p.a. nebo p.m. Otázky byly uzavřené a pouze jedna odpověď správná.

Tato část otázek byla nejtěžší, proto mají váhu 5. Respondent tak mohl získat maximálně 10 bodů.

6.7.3 Třetí skupina otázek – bankovní produkty a služby

V této skupině otázek se testuje znalost bankovních produktů a služeb. Jedná se o otázky 7-10, kdy jsou všechny uzavřené s pouze jednou správnou odpovědí.

Otázky v této skupině měly váhu 3. Respondent tak mohl za tuto skupinu získat maximálně 12 bodů.

6.7.4 Čtvrtá skupina otázek – finanční odpovědnost

Otázky 11-16 zjišťují respondentovou finanční odpovědnost. Cílem těchto otázek je zjistit, jak daný člověk hospodaří s penězi. Jakým způsobem si ukládá část svých příjmů stranou,

nebo zdali si vytváří rezervy na nečekané výdaje. Tato sekce otázek si kladla za cíl, aby si respondent uvědomil, jak hospodaří s penězi.

V této části mají otázky váhu 2. Za tuto skupinu tak mohl respondent získat maximálně 10 bodů.

6.7.5 Pátá skupina otázek – identifikační otázky

Poslední část otázek, tedy otázky 17-21, je identifikační. Zjišťují například pohlaví, čistý příjem či nejvyšší dosažené vzdělání. Tyto otázky už nejsou započítávány do celkového hodnocení dotazníku.

7 FINANČNÍ GRAMOTNOST VE VYBRANÝCH MĚSTECH

Ke sběru dat pro účely této bakalářské práce bylo použito dotazníkové šetření, které probíhalo v období od března do dubna roku 2022. Výzkumu se zúčastnilo 200 respondentů. 100 respondentů bylo z Ostravy a 100 respondentů ze Zlína.

Data získaná z odpovědí respondentů byla vyhodnocena a zpracována do tabulek a grafů pomocí programu Microsoft Excel.

7.1 Zjištění finanční gramotnosti v Ostravě

V rámci zjišťování úrovně finanční gramotnosti v Ostravě bylo do výzkumu zapojeno 100 respondentů.

Na základě vyhodnocených dotazníků jsem dospěla k následujícím údajům. V následující tabulce (tabulka 2) jsou znázorněny 4 skupiny vyjadřující úroveň finanční gramotnosti a jim přidělený počet respondentů vyhodnocený na základě odpovědí z dotazníkového šetření. Do skupiny s „velmi nízkou finanční gramotností“ nespadá žádný z respondentů. Více než polovina respondentů spadá do kategorie „spíše vysoká finanční gramotnost“.

Tabulka 2 Rozdělení respondentů podle úrovně finanční gramotnosti (vlastní zpracování)

Úroveň finanční gramotnosti	Počet respondentů v dané kategorii
Velmi nízká finanční gramotnost	0
Spíše nízká finanční gramotnost	21
Spíše vysoká finanční gramotnost	53
Velmi vysoká finanční gramotnost	26
Celkem	100

V následující tabulce (tabulka 3) je uveden procentuální podíl osob ze všech 4 skupin, které na danou otázku odpověděly správně. V rámci výzkumu v Ostravě žádný z respondentů nespadal do kategorie „velmi nízká finanční gramotnost“, z toho důvodu není tato skupina uvedena v tabulce 3.

Tabulka 3 Vyhodnocení dotazníkového šetření – Ostrava (vlastní zpracování)

Otázka	Spíše nízká finanční gramotnost	Spíše vysoká finanční gramotnost	Velmi vysoká finanční gramotnost
1	19 %	45 %	62 %
2	57 %	77 %	98 %
3	14 %	30 %	73 %
4	76 %	87 %	81 %
5	0 %	51 %	96 %
6	0 %	11 %	50 %
7	71 %	85 %	96 %
8	14 %	55 %	81 %
9	38 %	83 %	100 %
10	43 %	68 %	88 %
11	33 %	68 %	81 %
12	0 %	19 %	54 %
14	100 %	100 %	100 %
15	100 %	100 %	100 %
16	57 %	87 %	88 %

Z tabulky je na první pohled zřejmé, jaké otázky dělaly respondentům největší problémy, a že i respondenti spadající do kategorie s vysokou úrovní finanční gramotnosti na ně neodpověděli příliš správně.

7.1.1 Profil respondentů

Složení respondentů dle pohlaví

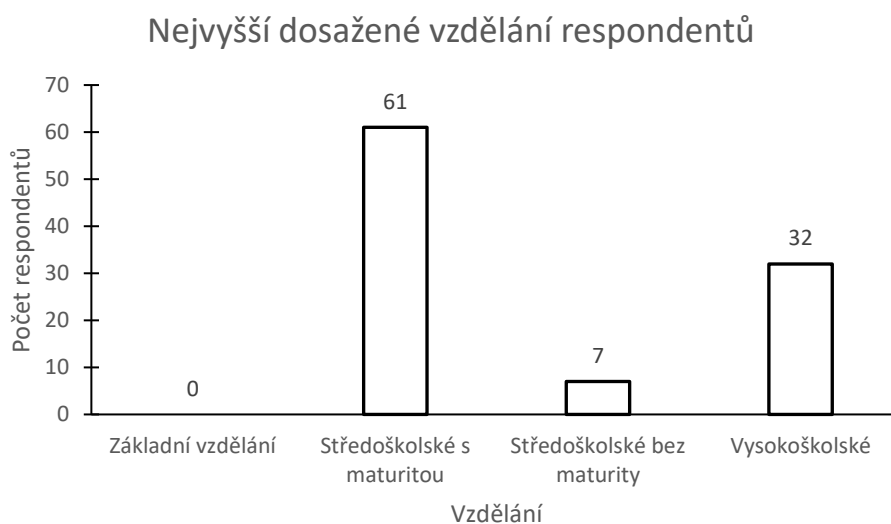
Jak již bylo zmíněno, průzkumu se zúčastnilo 100 respondentů. Z následující tabulky (tabulka 4) lze vidět, že se dotazníkového šetření v Ostravě zúčastnilo více žen jak mužů.

Tabulka 4 Rozložení respondentů v Ostravě dle pohlaví (vlastní zpracování)

Pohlaví	Počet respondentů
Žena	62
Muži	38
Celkem	100

Složení respondentů dle nejvyššího dosaženého vzdělání

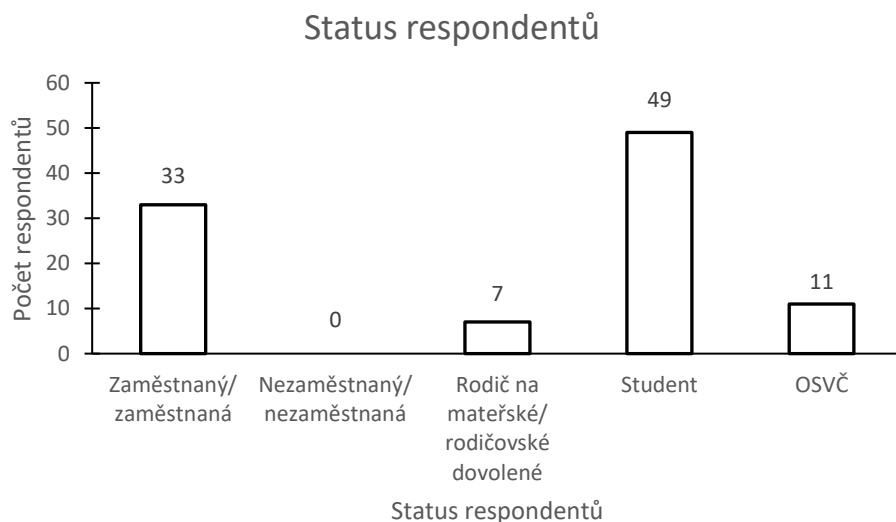
Z obrázku (obrázek 4) lze vidět, že nejvyšší zastoupení mají respondenti se střední školou s maturitou (61 %), poté s vysokoškolským vzděláním (32 %) a 7 % se střední školou bez maturity. Pouze základní vzdělání nemá žádný z respondentů.

Obrázek 4 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů v Ostravě (vlastní zpracování)

Složení respondentů dle statusu

Téměř 50 % respondentů výzkumu jsou studenti, dalších 33 % jsou zaměstnaní lidé a 11 % jsou osoby samostatně výdělečně činné. Nezaměstnaný v mém vzorku 100 respondentů není žádný respondent.

Obrázek 5 Status respondentů v Ostravě (vlastní zpracování)

7.1.2 Porozumění ekonomickým pojmům

Otázky použité pro analýzu ekonomických pojmů:

1. Víte, co v souvislosti s úvěry a půjčkami znamená zkratka RPSN a k čemu slouží?
Pokud ano, pokuste se alespoň přibližně vybrat, o co se jedná.
2. Co je to inflace?
3. Co je to anuita?
4. Co je to úroková sazba?

Tabulka 5 Procentuální podíl správných odpovědí – porozumění ekonomickým pojmům (vlastní zpracování)

Otázka	Spíše nízká finanční gramotnost	Spíše vysoká finanční gramotnost	Velmi vysoká finanční gramotnost
1	19 %	45 %	62 %
2	57 %	77 %	98 %
3	14 %	30 %	73 %
4	76 %	87 %	81 %

Z tabulky 5 je hezky vidět, že čím je větší úroveň finanční gramotnosti, tím se také zvyšuje procentuální podíl správných odpovědí v dané skupině.

Největší problém dělaly respondentům otázky číslo 1 a 3. Je evidentní, že respondenti nemají přehled o tom, co znamená zkratka RPSN a k čemu slouží. Na třetí otázku ohledně anuity odpovědělo dobře pouze 14 % respondentů ze skupiny „spíše nízká finanční gramotnost“ a také pouze 30 % respondentů ze skupiny „spíše vysoká finanční gramotnost“. Naopak otázky číslo 2 a 4 byly pro všechny skupiny poměrně jednoduché. I ti, kteří spadají do skupiny s nízkou finanční gramotností, na ně odpověděli většinou správně.

7.1.3 Finanční matematika v praxi

Otázky použité pro analýzu finanční matematiky v praxi:

5. Který úvěr pro Vás bude výhodnější z pohledu placených úroků – ten, který bude úročen 10 % p. a. nebo ten, který bude úročen 1 % p. m.?
6. Když uložíte 1. ledna na termínovaný vklad 1 000 Kč, je pro Vás výhodnější, pokud Vám banka bude připisovat 1% úrok p. m., nebo 12% úrok p. a.?

Tato oblast dotazníkového šetření patřila k té nejobtížnější. To lze vidět i v tabulce (tabulka 6), že respondenti s nízkou úrovní finanční gramotnosti neodpověděli ani na jednu otázku správně. Zároveň 6. otázka dělala problém i respondentům s vysokou úrovní finanční gramotnosti, kde na ni téměř v naprosté většině neodpovídali správně.

Tabulka 6 Procentuální podíl správných odpovědí – finanční matematika v praxi (vlastní zpracování)

Otázka	Spíše nízká finanční gramotnost	Spíše vysoká finanční gramotnost	Velmi vysoká finanční gramotnost
5	0 %	51 %	96 %
6	0 %	11 %	50 %

7.1.4 Bankovní produkty a služby

Otázky použité pro analýzu bankovních produktů a služeb:

7. Jaký je rozdíl mezi kreditní a debetní kartou?

8. Co je to složené úročení?
9. Co je to konsolidace úvěrů?
10. Co je to kontokorent?

Tabulka 7 Procentuální podíl správných odpovědí – bankovní produkty a služby (vlastní zpracování)

Otázka	Spíše nízká finanční gramotnost	Spíše vysoká finanční gramotnost	Velmi vysoká finanční gramotnost
7	71 %	85 %	96 %
8	14 %	55 %	81 %
9	38 %	83 %	100 %
10	43 %	68 %	88 %

Z tabulky 7 je zřejmé, že respondenti napříč úrovněmi finanční gramotnosti mají poměrně jasno mezi rozdílem debetní a kreditní karty. Na 7. otázku tudíž bylo zodpovězeno ve většině případů správně. Respondenti s nízkou úrovní finanční gramotnosti nemají přehled o tom, co je složené úročení, na 8. otázku odpovědělo správně jen 14 % dotazovaných z dané skupiny. Zároveň i v následujících dvou otázkách odpovědělo špatně více jak 50 %. Respondenti s vyšší úrovní finanční gramotnosti mají podle výsledků poměrně jasno co se týče bankovních produktů a služeb.

7.1.5 Finanční odpovědnost

Otázky použité pro analýzu finanční odpovědnosti:

11. Jakým způsobem ukládáte část svých příjmů stranou?
12. Sestavujete si rozpočet pro daný měsíc?
13. Z jakého důvodu nesestavujete svůj rozpočet?
14. Co je ve stručnosti Vaším nejdůležitějším finančním cílem?
15. Jaké kroky podnikáte k dosažení tohoto cíle?
16. Vytváříte si pravidelně rezervy na načekané výdaje?

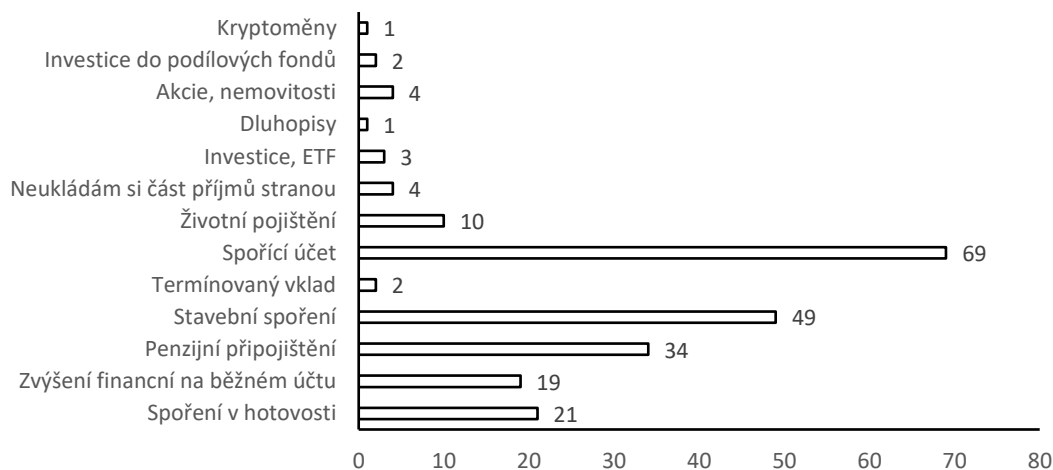
Tabulka 8 Procentuální podíl správných odpovědí – finanční odpovědnost (vlastní zpracování)

Otázka	Spíše nízká finanční gramotnost	Spíše vysoká finanční gramotnost	Velmi vysoká finanční gramotnost
11	33 %	68 %	81 %
12	0 %	19 %	54 %
14	100 %	100 %	100 %
15	100 %	100 %	100 %
16	57 %	87 %	88 %

V poslední části dotazníku je hodnocena finanční odpovědnost respondenta. Cílem této části bylo zjistit, jak respondent zachází s penězi.

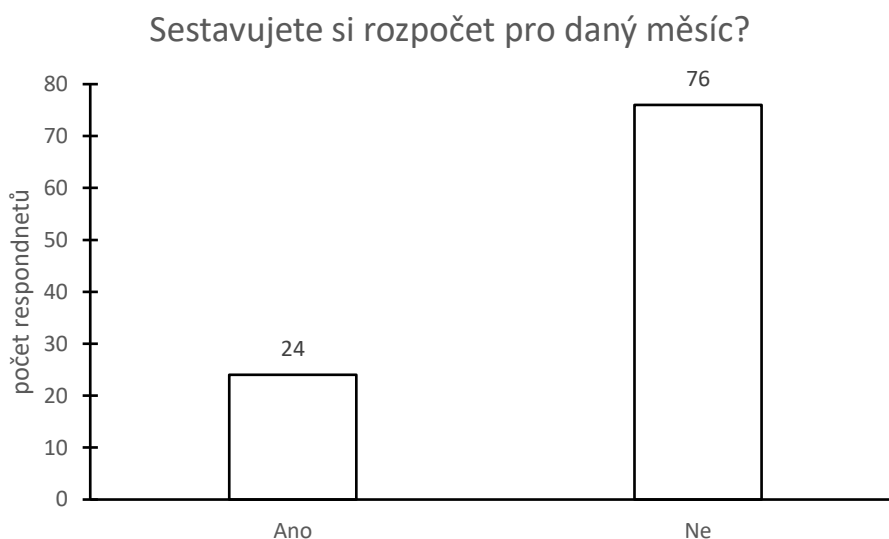
V rámci 11. otázky bylo zkoumáno, jakým způsobem respondent ukládá část svých příjmů stranou. V závislosti na tom, jak moc diverzifikovaná byla odpověď, dostal odpovídající počet bodů. Respondenti nejvíce využívají možnost spořicího účtu, a to v 69 %. Dále respondenti ve 49 % využívají stavební spoření a ve 34 % mají sjednané doplňkové penzijní přípojištění. Bohužel 21 % respondentů stále spoří v hotovosti a 19 % pouze zvyšuje finance na běžném účtu.

Jakým způsobem respondenti ukládají část svých příjmů stranou

Obrázek 6 Jakým způsobem respondenti ukládají část svých příjmů stranou (vlastní zpracování)

Otázky číslo 12 a 13 zjišťovaly, zdali si respondent sestavuje svůj měsíční rozpočet. V případě, že tak nedělá, měl uvést důvod. Z tabulky 8 vidíme, že respondenti spadající do skupiny s nízkou úrovní finanční gramotnosti vůbec rozpočet nesestavují. Až respondenti v kategorii s nejvyšší úrovní finanční gramotnosti sestavují rozpočet, a to v 54 %. Celkově za celý dotazník můžeme vidět na obrázku 7, že rozpočet sestavuje pouze 24 lidí ze 100.

Obrázek 7 Sestavujete si rozpočet pro daný měsíc? (vlastní zpracování)

Mezi nejčastější důvody, proč rozpočet nesestavují bylo uváděno:

- 28 % respondentům se nechce trávit čas nad sestavováním rozpočtu a následně ho poctivě vést po celý měsíc,
- 21 % respondentů má pocit, že je to zbytečné a nemají pro to důvod,
- 18 % respondentů nikdy nenapadlo, že by si mohli vést rozpočet,
- 6 % respondentů neví, jak efektivně vést rozpočet a udržovat ho.

Otázky číslo 14 a 15 směřovaly k finančnímu cíli. Mít nějaký finanční plán a cíl je nesmírně důležité. Když bychom měli určitý finanční cíl, ale už bychom neměli finanční plán, jak toho cíle dosáhnout, bylo by to kontraproduktivní. U těchto dvou otázek zároveň neexistuje špatná odpověď, jedině kdyby respondent neměl žádný finanční cíl ani plán.

Mezi nejčastěji uváděné finanční cíle patří:

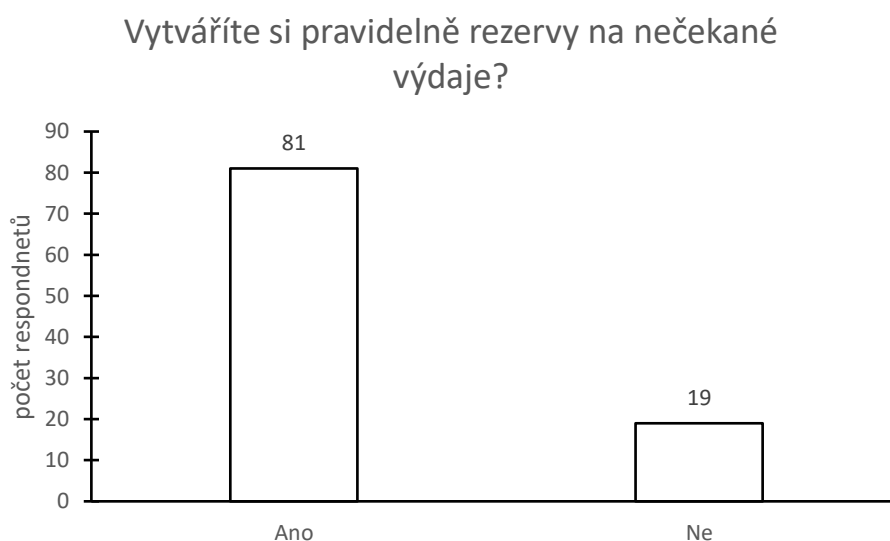
- 29 % respondentů má jako hlavní finanční cíl vlastní bydlení,
- 21 % respondentů směřuje k užívání si na dovolené a cestování,

- pro 20 % je hlavním finančním cílem budování finanční nezávislosti,
- 16 % respondentů šetří na motorové vozidlo.

S finančními cíli je úzce spjata finanční plánování neboli to, jak daného cíle dosáhnout. Mezi nejčastějšími odpověďmi se objevilo následující:

- 33 % respondentů chce svého finančního cíle dosáhnout pomocí spoření a investic,
- 34 % snižuje své výdaje pro dosažení svého finančního cíle,
- 23 % respondentů si hledá jiný zdroj příjmů nebo lépe placené zaměstnání.

Poslední otázka v této kategorii se zaměřovala na finanční rezervy. Stejně jak je důležité mít finanční plán a cíl, je důležité budovat i finanční rezervu. Finanční rezerva by měla pokrýt ideálně 6–12 měsíců, pokud by došlo ke ztrátě příjmů nebo ke zdravotním komplikacím. Celkově za celý dotazník si rezervy vytváří 81 respondentů ze 100, což je velmi ucházející výsledek.

Obrázek 8 Vytváříte si pravidelně rezervy na nečekané výdaje?
(vlastní zpracování)

7.2 Zjištění finanční gramotnosti ve Zlíně

Stejně jako v Ostravě, i ve Zlíně se dotazníkového šetření zúčastnilo 100 respondentů.

Z vyhodnocených dotazníků jsem dospěla k následujícím údajům. Respondenti byli v rámci výzkumu rozdělení do čtyř skupin v závislosti na tom, jakého počtu bodů dosáhli v rámci dotazníkového šetření. Nejvíce respondentů ze Zlína spadá do kategorie s „velmi vysokou

úrovni finanční gramotnosti“, ovšem jsou zde 4 respondenti s velmi nízkou finanční gramotností.

Tabulka 9 Rozdělení respondentů podle úrovně finanční gramotnosti (vlastní zpracování)

Úroveň finanční gramotnosti	Počet respondentů v dané kategorii
Velmi nízká finanční gramotnost	4
Spíše nízká finanční gramotnost	26
Spíše vysoká finanční gramotnost	31
Velmi vysoká finanční gramotnost	39
Celkem	100

V tabulce 10 je znázorněn procentuální podíl osob ze všech čtyř skupin, které na danou otázku odpověděly správně. Jednotlivé kategorie otázek budou rozebrány v následujících podkapitolách. Ovšem i zde je na první pohled zřejmé, jaké otázky dělaly respondentům potíže.

Tabulka 10 Vyhodnocení dotazníkového šetření – Zlín (vlastní zpracování)

Otázka	Velmi nízká finanční gramotnost	Spíše nízká finanční gramotnost	Spíše vysoká finanční gramotnost	Velmi vysoká finanční gramotnost
1	0 %	8 %	0 %	36 %
2	50 %	62 %	77 %	92 %
3	0 %	8 %	58 %	74 %
4	100 %	96 %	68 %	41 %
5	0 %	0 %	42 %	82 %
6	0 %	0 %	13 %	44 %
7	0 %	54 %	90 %	97 %
8	0 %	12 %	16 %	74 %
9	0 %	19 %	84 %	95 %

10	0 %	50 %	61 %	82 %
11	0 %	23 %	71 %	90 %
12	0 %	0 %	16 %	38 %
14	100 %	100 %	100 %	100 %
15	100 %	100 %	100 %	100 %
16	0 %	38 %	84 %	92 %

7.2.1 Profil respondentů

Složení respondentů dle pohlaví

I ve Zlíně se dotazníkového šetření zúčastnilo 100 respondentů. Stejně jako v Ostravě se výzkumu zúčastnilo 62 žen a 38 mužů.

Tabulka 11 Rozložení respondentů ve Zlíně dle pohlaví (vlastní zpracování)

Pohlaví	Počet respondentů
Žena	62
Muži	38
Celkem	100

Složení respondentů dle nejvyššího dosaženého vzdělání

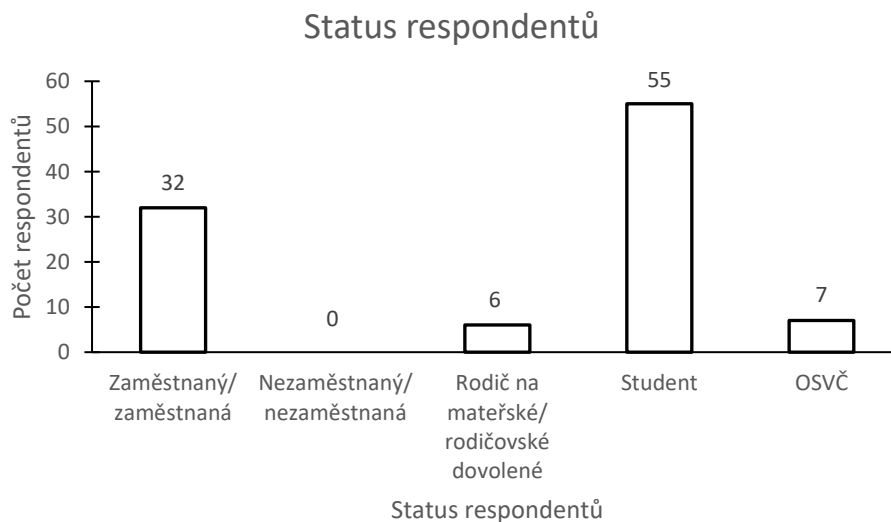
Z obrázku (obrázek 9) lze vidět, že opět nejvíce respondentů má středoškolské vzdělání s maturitou (61 %), 27 % respondentů má vysokoškolské a 12 % respondentů má středoškolské vzdělání bez maturity. Stejně jako v Ostravě, tak ve Zlíně, není žádný respondent pouze se základním vzděláním.

Obrázek 9 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů ve Zlíně (vlastní zpracování)

Složení respondentů dle statusu

Více než 55 % respondentů ve Zlíně tvoří studenti, 32 % respondentů je zaměstnaných, 7 % jsou osoby samostatně výdělečně činné a zbylých 6 % jsou lidé na mateřské či rodičovské dovolené. Stejně jako v Ostravě zde není žádný nezaměstnaný respondent.

Obrázek 10 Status respondentů ve Zlíně (vlastní zpracování)

7.2.2 Porozumění ekonomickým pojmům

Otázky použité pro analýzu ekonomických pojmů:

1. Víte, co v souvislosti s úvěry a půjčkami znamená zkratka RPSN a k čemu slouží?
Pokud ano, pokuste se alespoň přibližně vybrat, o co se jedná.
2. Co je to inflace?
3. Co je to anuita?
4. Co je to úroková sazba?

Tabulka 12 Procentuální podíl správných odpovědí – porozumění ekonomickým pojmům (vlastní zpracování)

Otázka	Velmi nízká finanční gramotnost	Spíše nízká finanční gramotnost	Spíše vysoká finanční gramotnost	Velmi vysoká finanční gramotnost
1	0 %	8 %	0 %	36 %
2	50 %	62 %	77 %	92 %
3	0 %	8 %	58 %	74 %
4	100 %	96 %	68 %	41 %

Stejně jako v Ostravě, i ve Zlíně mají respondenti poměrně dost jasno ohledně inflace. I respondenti s velmi nízkou finanční gramotností odpověděli na tuto otázku z 50 % správně. Zavádějící zde může být fakt, že 4. otázka snižuje poměr správných odpovědí se zvyšující se úrovní finanční gramotnosti. Také otázky ohledně RPSN a anuity dělaly většině respondentů problémy napříč úrovní finanční gramotnosti.

7.2.3 Finanční matematika v praxi

Otázky použité pro analýzu finanční matematiky v praxi:

5. Který úvěr pro Vás bude výhodnější z pohledu placených úroků – ten, který bude úročen 10 % p. a. nebo ten, který bude úročen 1 % p. m.?
6. Když uložíte 1. ledna na termínovaný vklad 1 000 Kč, je pro Vás výhodnější, pokud Vám banka bude připisovat 1% úrok p. m., nebo 12% úrok p. a.?

Tato oblast otázek i ve Zlíně patřila k té nejobtížnější. To lze pozorovat i v tabulce (tabulka 13), kdy respondenti s velmi nízkou a spíše nízkou finanční gramotností neodpověděli ani na jednu otázku správně. Největší problém měli respondenti opět s 6. otázkou, kdy i respondenti s vysokou finanční gramotností na ni odpovídali převážně špatně.

Tabulka 13 Procentuální podíl správných odpovědí – finanční matematika v praxi (vlastní zpracování)

Otázka	Velmi nízká finanční gramotnost	Spíše nízká finanční gramotnost	Spíše vysoká finanční gramotnost	Velmi vysoká finanční gramotnost
5	0 %	0 %	42 %	82 %
6	0 %	0 %	13 %	44 %

7.2.4 Bankovní produkty a služby

Otázky použité pro analýzu bankovních produktů a služeb:

7. Jaký je rozdíl mezi kreditní a debetní kartou?
8. Co je to složené úročení?
9. Co je to konsolidace úvěrů?
10. Co je to kontokorent?

Tabulka 14 Procentuální podíl správných odpovědí – bankovní produkty a služby (vlastní zpracování)

Otázka	Velmi nízká finanční gramotnost	Spíše nízká finanční gramotnost	Spíše vysoká finanční gramotnost	Velmi vysoká finanční gramotnost
7	0 %	54 %	90 %	97 %
8	0 %	12 %	16 %	74 %
9	0 %	19 %	84 %	95 %
10	0 %	50 %	61 %	82 %

Respondenti spadající do skupiny s velmi nízkou finanční gramotností nemají žádný přehled v oblasti bankovních produktů a služeb. Ani jeden z respondentů neodpověděl správně na žádnou ze čtyř otázek. Velký problém napříč úrovní finanční gramotnosti dělala respondentům i 8. otázka ohledně složeného úročení.

7.2.5 Finanční odpovědnost

Otázky použité pro analýzu finanční odpovědnosti:

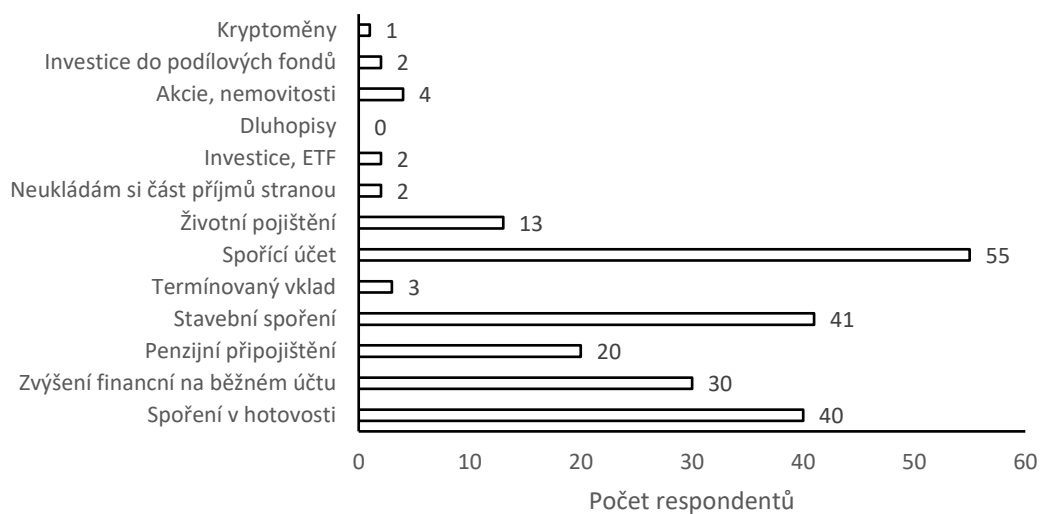
11. Jakým způsobem ukládáte část svých příjmů stranou?
12. Sestavujete si rozpočet pro daný měsíc?
13. Z jakého důvodu nesestavujete svůj rozpočet?
14. Co je ve stručnosti Vaším nejdůležitějším finančním cílem?
15. Jaké kroky podnikáte k dosažení tohoto cíle?
16. Vytváříte si pravidelně rezervy na načekané výdaje?

Tabulka 15 Procentuální podíl správných odpovědí – finanční odpovědnost (vlastní zpracování)

Otázka	Velmi nízká finanční gramotnost	Spíše nízká finanční gramotnost	Spíše vysoká finanční gramotnost	Velmi vysoká finanční gramotnost
11	0 %	23 %	71 %	90 %
12	0 %	0 %	16 %	38 %
14	100 %	100 %	100 %	100 %
15	100 %	100 %	100 %	100 %
16	0 %	38 %	84 %	92 %

V rámci 11. otázky bylo zkoumáno, jakým způsobem respondent ukládá část svých příjmů stranou. V závislosti na tom, jaké možnosti zvolil, mu byl přidělen odpovídající počet bodů. Respondenti nejčastěji využívají možnost spořicího účtu (55 %), stavebního spoření (41 %) a ve 40 % spoří doma v hotovosti. Řada respondentů své finanční prostředky také investuje do kryptoměn, podílových fondů, akcií či nemovitostí. Souhrn toho, do čeho respondenti investují, lze vidět na obrázku 11.

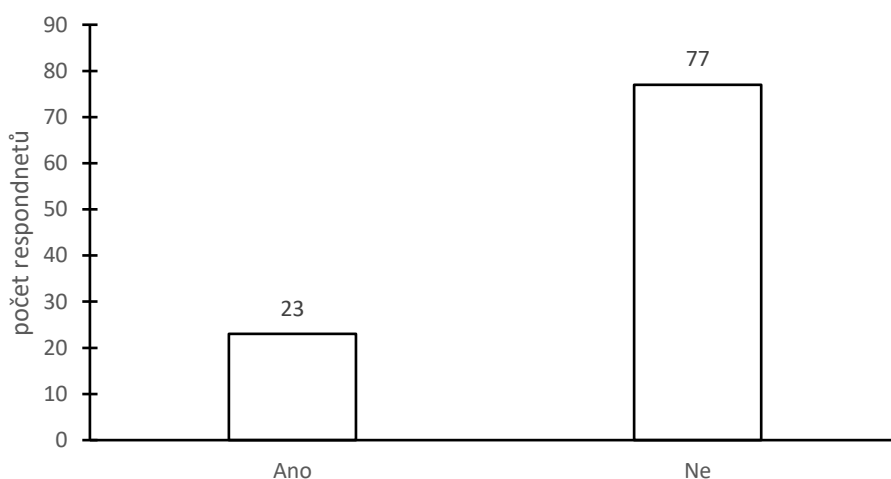
Jakým způsobem respondenti ukládají část svých příjmů stranou

Obrázek 11 Jakým způsobem respondenti ukládají část svých příjmů stranou (vlastní zpracování)

Otázky číslo 12 a 13 si kladly za cíl zjistit, zda si respondent sestavuje svůj měsíční rozpočet, a v případě, že tak nedělá, uvést důvod proč. Z tabulky 15 je zřejmé, že osoby s nízkou úrovní finanční gramotnosti si rozpočet vůbec nevedou. Ovšem ani respondenti s vyšší úrovní finanční gramotnosti si ve většině případů rozpočet nevedou. Jak lze vidět na obrázku 12, rozpočet si sestavuje 23 lidí ze 100.

Sestavujete si rozpočet pro daný měsíc?

Obrázek 12 Sestavujete si rozpočet pro daný měsíc? (vlastní zpracování)

Mezi hlavní důvody, proč si respondent nesestavuje rozpočet, bylo uváděno:

- 31 % respondentů nemá k sestavování pravidelného rozpočtu důvod a přijde jim to zbytečné,
- 28 % respondentů se nechce vůbec vést rozpočet a myslet na to,
- 13 % respondentů nikdy nenapadlo, že by si mohli evidovat svoje příjmy a výdaje,
- 6 % respondentů neví, jak na to.

Otázky číslo 14 a 15 si kladly za cíl zjistit, jaký je finanční plán a cíl respondenta. V těchto dvou otázkách neexistuje špatná odpověď, jediné pokud by respondent neměl žádný finanční plán ani cíl.

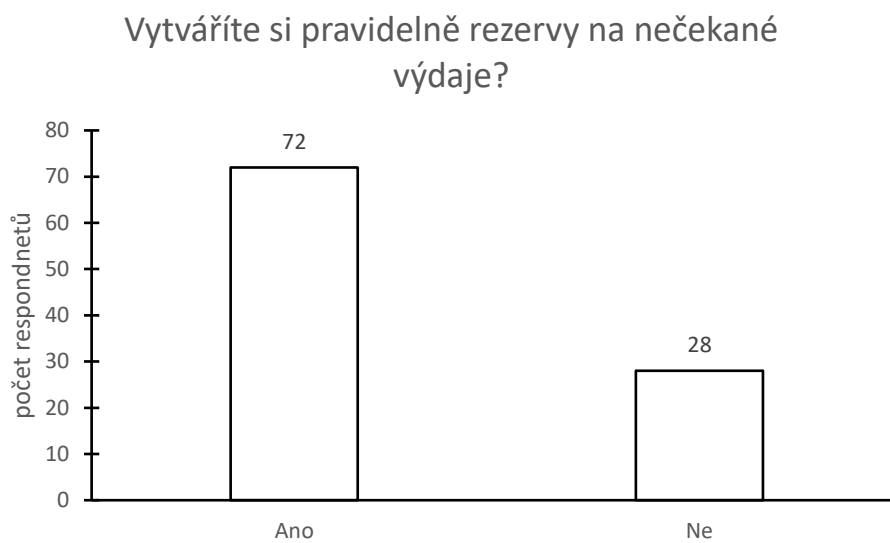
Mezi nejčastějšími finančními cíli, které respondenti v rámci dotazníku zmiňovali bylo:

- cílem 33 % je budovat finanční nezávislost,
- 29 % má stanovenou vlastní bydlení jako finanční cíl,
- 15 % respondentů má za cíl cestování a dovolenou,
- 7 % respondentů šetří na motorové vozidlo a
- 6 % má za cíl splácet své dluhy.

S finančním cílem je úzce spjata finanční plánování neboli kroky, které je zapotřebí podniknout k dosažení daného finančního cíle. Jako nejčastější kroky k dosažení určitého cíle respondenti nejčastěji zmiňovali:

- 37 % respondentů dosahuje svého finančního cíle díky spoření a investicím,
- 26 % respondentů si hledá nové zdroje příjmů nebo lépe placené zaměstnání,
- 26 % respondentů snižuje své výdaje.

Poslední otázka z této kategorie se zajímala o rezervy. Zдали si respondent odkládá pravidelně část příjmů pro tvorbu rezerv. Mít finanční rezervu je nesmírně důležité, jelikož člověk nikdy neví, kdy přijde o zaměstnání, stane se nějaká nehoda a nebude moci nějaký čas vydělávat peníze. Ideálně by rezerva měla pokrýt 6-12 měsíců života. Z obrázku 13 lze vidět, že rezervy si vytváří 72 lidí ze 100.

Obrázek 13 Vytváříte si pravidelně rezervy na nečekané výdaje?
(vlastní zpracování)

8 KOMPARACE ZJIŠTĚNÝCH DAT A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Na základě výše zmíněných údajů lze vyvodit určité závěry. Tabulka 16 znázorňuje procentuální zastoupení respondentů v jednotlivých úrovních finanční gramotnosti.

Tabulka 16 Procentuální zastoupení respondentů v jednotlivých kategoriích (vlastní zpracování)

Úroveň finanční gramotnosti	Ostrava	Zlín
Velmi nízká finanční gramotnost	0 %	4 %
Spíše nízká finanční gramotnost	21 %	26 %
Spíše vysoká finanční gramotnost	53 %	31 %
Velmi vysoká finanční gramotnost	26 %	39 %

Na základě výsledků lze respondenty rozdělit do dvou kategorií s určitou úrovní finanční gramotnosti. V Ostravě spadá do úrovně s nízkou finanční gramotností pouhých 21 % respondentů. Ve Zlíně do kategorie s nízkou finanční gramotnosti spadá o 9 % respondentů více, a to celých 30 %.

Do kategorie s vysokou úrovní finanční gramotnosti spadá v Ostravě 79 % respondentů, ve Zlíně do této kategorie spadá rovných 70 % respondentů.

Z tabulky 16 tedy jasně vyplývá, že úroveň finanční gramotnosti v obou městech je poměrně vyrovnaná. Máme-li ovšem definovat tzv. „vítězné město“ v kategorii spíše vysoká a velmi vysoká finanční gramotnost, má Ostrava o 9 % respondentů více, tudíž by se dalo říct, že v Ostravě je o něco málo lepší úroveň finanční gramotnosti než ve Zlíně.

Výsledky ukazují, že většina respondentů města Ostravy a města Zlína ve věkové kategorii 18–26 let vykazuje vysokou úroveň finančních znalostí a vysokou úroveň finanční odpovědnosti. Respondenti přemýšlejí nad tím, kam ukládají své volné finanční prostředky, aby to pro ně bylo co nejvýhodnější. Vytvářejí si finanční rezervu a uvědomují si, za co utrácejí a jaká je jejich finanční situace. Ve většině případů se dobře orientují v obecných ekonomických pojmech, například si uvědomují, jaký dopad má inflace na peníze a jejich hodnotu.

9 ZÁVĚREČNÁ SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ A NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ

Závěrem lze výše získané poznatky z dotazníkového šetření shrnout následovně.

9.1 Shrnutí finanční gramotnosti v Ostravě

V oblasti základních ekonomických pojmů si respondenti vedli velmi dobře. Celkem 78 % respondentů ví, jak funguje inflace ve vztahu k penězům a jejich hodnotě. 83 % respondentů také ví, co vyjadřuje úroková sazba. Bohužel 62 % respondentů stále neví, co je anuita.

V oblasti finanční matematiky umí pouhých 52 % respondentů spočítat, který úvěr z pohledu placených úroků je výhodnější. 81 % respondentů si neuvědomuje efekt složeného úročení v praxi a nezná rozdíl mezi zkratkami p.a. a p.m.

Respondenti v Ostravě měli znalost v bankovních produktech poměrně vysokou. 85 % respondentů dokáže popsat rozdíl mezi debetní a kreditní kartou. Teoreticky zná složené úročení 53 % respondentů, ovšem na příkladu ho dokázalo aplikovat pouze 19 %. 78 % respondentů dokáže charakterizovat konsolidaci úvěrů a 68 % respondentů ví, co je kontokorent.

Finanční rezervu si tvoří 81 % respondentů. K ukládání části svých příjmu stranou využívá spořicí účet až 69 % respondentů, ve 49 % se jedná o stavební spoření a 34 % respondentů má sjednané penzijní doplňkové připojištění. 11 % respondentů vkládá část svých financí do akcií, kryptoměn, dluhopisů či podílových fondů. 21 % respondentů spoří doma v hotovosti a pouhá 4 % respondentů si neukládá vůbec žádnou část svých příjmů stranou.

Rozpočet sestavuje 24 % respondentů. Ti, kteří rozpočet nesestavují, jako důvod nejčastěji uvádějí nepotřebnost, lenost nebo neví, jak si ho efektivně vést. Všichni respondenti mají určený svůj finanční cíl. Nejčastěji se jednalo o zajištění vlastního bydlení, koupi motorového vozidla, dovolenou a cestování či budování finanční nezávislosti. K dosažení onoho cíle si 34 % respondentů snaží snížit své výdaje, 33 % se snaží dobře investovat své finanční prostředky a 23 % respondentů si hledá lepší zdroj příjmů.

Více než $\frac{3}{4}$ respondentů (79 %) vykazují spíše vysokou úroveň finanční gramotnosti nebo velmi vysokou úroveň finanční gramotnosti. Zbylých 21 % má znalosti spíše nízké. Větší úroveň finanční gramotnosti vykazují zejména osoby s vyšším stupněm vzdělání či osoby samostatně výdělečně činné.

9.2 Shrnutí finanční gramotnosti ve Zlíně

Stejně jako v Ostravě i ve Zlíně si respondenti vedli dobře v oblasti základních ekonomických pojmů. 78 % respondentů si uvědomuje, jak funguje inflace ke vztahu k penězům a k jejich hodnotě. 66 % respondentů ví, k čemu slouží úroková sazba a co vyjadřuje.

V oblasti finanční matematiky v praxi umí pouze 45 % respondentů rozlišit, který úvěr je pro ně z hlediska placených úroků výhodnější. Pouhých 21 % respondentů si uvědomuje efekt složeného úročení a rozdíl mezi měsíčním připsováním úroků a ročním připsováním úroků.

Respondenti ve Zlíně měli znalost bankovních produktů lehce nadprůměrnou. Ovšem 80 % respondentů dokáže popsat rozdíl mezi debetní a kreditní kartou. Pouhých 37 % ví, jak funguje složené úročení, avšak jen 21 % to dokáže aplikovat v praxi. Více než 60 % respondentů ví, k čemu slouží konsolidace úvěrů a dokáže charakterizovat kontokorent.

Finanční rezervu si tvoří 72 % respondentů. K ukládání části svých příjmů stranou respondenti nejčastěji využívají spořicí účet (55 %), stavební spoření (41 %), penzijní doplňkové připojištění (20 %) a životní pojištění (13 %). 11 % respondentů ukládá část svých financí do akcií, kryptoměn, podílových fondů. Až 40 % respondentů si zároveň spoří doma v hotovosti a 2 % si neukládají žádnou část svých příjmů stranou.

Rozpočet sestavuje 77 % respondentů, zbylých 23 % rozpočet nesestavuje a uvádí jako hlavní důvod především zbytečnost, lenost nebo nevědí jak na to. Všichni respondenti mají určitý finanční cíl, za kterým si jdou. Mezi nejčastější cíle bylo uváděno například budování si finanční nezávislosti, vlastní bydlení, pořízení motorového vozidla či splácení dluhů. Respondenti podnikají k dosažení onoho cíle určité kroky. Mezi nejčastější plány, jak svého cíle dosáhnout bylo uváděno kvalitně investovat své finanční prostředky, snížit své dosavadní výdaje či najít nový zdroj příjmů.

Ve Zlíně vykazuje spíše vysokou nebo velmi vysokou úroveň finanční gramotnosti až 70 % respondentů, zbylých 30 % spadá do spíše nízké nebo velmi nízké úrovně finanční gramotnosti. Nejčastěji osoby spadající do vyšší úrovně měly vyšší stupeň vzdělání nebo se jednalo o osoby samostatně výdělečně činné.

9.3 Vyhodnocení výzkumného problému

Výzkumný problém: Jaká je úroveň finanční gramotnosti mladých dospělých v Ostravě a ve Zlíně a ve kterém z těchto měst je úroveň finanční gramotnosti vyšší a kde nižší?

Z dotazníkového šetření vyplývá, že celková úroveň finanční gramotnosti jak ve Zlíně, tak v Ostravě je velmi vysoká. Tomu nasvědčuje fakt, že do kategorie spíše vysoká a velmi vysoká finanční gramotnost ve Zlíně spadá 70 % respondentů a v Ostravě do téže kategorie spadá 79 % respondentů. Z toho také vyplývá, že úroveň finanční gramotnosti respondentů je o celých 9 % vyšší v Ostravě.

9.4 Závěrečná doporučení

Doporučení pro zvýšení finanční gramotnosti jsou vymezena na základě poznatků zjištěných z dotazníkového šetření. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že úroveň finanční gramotnosti respondentů ve věku od 18-26 let je na velmi dobré úrovni v obou městech.

Z dotazníků vyplývá, že v Ostravě získali respondenti nejvíce vědomostí z oblasti financí ve škole (53 %), vlastním studiem (32 %) a od rodiny (11 %). Ve Zlíně opět získalo nejvíce vědomostí z oblasti financí ve škole a to 53 % respondentů. 29 % si osvojilo vědomosti vlastním studiem a 15 % převzalo návyky od rodiny.

Z toho lze vyvodit, že určité základy finanční gramotnosti a odpovědnosti již získáváme ve škole. Bohužel, každá škola si míru výuky finanční gramotnosti reguluje sama, tudíž se ne všem dostane alespoň minimálních základů. Tento problém však řeší Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, která si klade za cíl zvyšovat úroveň finanční gramotnosti obyvatel České republiky. Tuto strategii podrobněji popisují v kapitole 3.2. Jedinou momentální nevýhodou této strategie je, že první absolventi Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 dostudují střední školu až v roce 2026. To, jaký to bude mít dopad na populaci, si můžeme zatím jen domýšlet.

To, že žijeme v době digitalizace, je neskutečná výhoda. Pokud chceme cokoliv zjistit či vzdělávat se v jakémkoliv oboru, jediné, co k tomu potřebujeme, je zařízení s připojením k internetu. A to platí přinejmenším o financích. Na internetu je nespočet stránek, aplikací, které pomáhají s finanční odpovědností. Ovšem je třeba dbát na seriózní zdroje. Pro tyto případy má například Ministerstvo financí na svém webu návody a postupy, proč a jak se finančně vzdělávat v různých oblastech financí. Stejně tak komerční banky mívají dostupný například slovníček pojmů, aby každý rozuměl tomu, co je úrok, nebo různé články

podporující zájem o finanční odpovědnost – tvorbu rozpočtu, finanční rezervy. Existují různé aplikace pro vedení rozpočtů, aby měl člověk jasný přehled o tom, jaké má příjmy a výdaje.

Jeden univerzální návod na zvýšení finanční gramotnosti však podle mě neexistuje. Jediné, co je důležité pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti, je, aby se lidé chtěli vzdělávat. V dnešní době se téměř nikdo nemůže vymluvit na to, že k tomu nemá potřebné zdroje, jelikož na internetu jich je nespočet, od článků, aplikací, podcastů či vzdělávacích videí na YouTube dostupných zdarma.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala tématem finanční gramotnosti. Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit a porovnat úroveň finanční gramotnosti mladých dospělých v Ostravě a ve Zlíně. Vymezení a pojetí finanční gramotnosti existuje hned několik. Ve své bakalářské práci jsem k tomu přistupovala jako k souboru určitých znalostí a dovedností, které jsou pro jedince nezbytné k tomu, aby správně nakládal se svými finančními prostředky. Základními stavebními kameny finanční gramotnosti jsou cenová, peněžní a rozpočtová gramotnost, kterým se věnuji v teoretické části. Dále jsou v teoretické části vymezeny základní pojmy, které jsou dle mého názoru minimálně základem, který by měl mít každý člověk nakládající s penězi.

Je důležité si také uvědomit, jaké následky může mít finanční ngramotnost. Kvůli neschopnosti spravovat své vlastní finanční prostředky a nezodpovědnosti zadlužování se u různých institucí se může člověk velmi rychle dostat do dluhové spirály. Z měření finanční gramotnosti obyvatel České republiky v roce 2020, které pravidelně zpracovává Ministerstvo financí, vzešlo, že úroveň finanční gramotnosti klesá. Ačkoliv lidé začínají více přemýšlet o svých financích, obecná úroveň finančních znalostí v České republice není ani na takové úrovni, která je potřebná při podpisu úvěrové smlouvy.

Každý jedinec, který určitým způsobem hospodaří s penězi, by měl mít stanovený finanční plán. Finanční plán znamená, že k určitému cíli přiřadíme finance tak, abychom byli schopni daného cíle dosáhnout. Finančním cílem může být úplně cokoli, pro někoho je to vlastní bydlení a pro jiného zase vysněná dovolená. S finančním plánováním je úzce spojen rozpočet. Vést si rozpočet je pro mnoho lidí otravná, a především zbytečná záležitost. Přitom stačí vést si rozpočet například 3-6 měsíců, aby člověk zjistil, kolik doopravdy v souhrnu dělají jeho výdaje a kolik jeho příjmy.

V neposlední řadě je s touto problematikou spojené finanční vzdělávání. Každý občan by měl dostat ucelený, sjednocený a stanovený základ finančního vzdělávání. V závislosti na tom vznikly Standardy finančního vzdělávání 2.0 od Ministerstva financí, což je minimálně dobrý začátek, ale stále to není dostačující.

Praktická část mé bakalářské práce zahrnuje výzkumné šetření kvalitativního charakteru, které bylo provedeno pomocí dotazníkového šetření. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 200 respondentů v poměru 1:1 k Ostravě a ke Zlínu. Výzkumný vzorek tedy tvořili občané města Ostravy a Zlína ve věkové hranici 18-26 let. Dotazník byl respondentům distribuován

v online podobě, pomocí GoogleForms. Získána data byla následně zpracována a použita k analýze pomocí softwaru Microsoft Excel. Otázky, které se v dotazníku nacházely, byly adekvátně obodovány dle jejich náročnosti a s ohledem na teorii obsaženou v této práci.

Z celkového šetření vyplynulo, že úroveň finanční gramotnosti ve věkové skupině 18-26 let ve Zlíně a v Ostravě je na poměrně vysoké úrovni. V Ostravě spadá do kategorie spíše vysoká a velmi vysoká úroveň finanční gramotnosti 79 % respondentů a ve Zlíně do téže kategorie spadá 70 % respondentů. Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že respondenti mají spíše teoretické znalosti. U otázek, kde měli převést teorii do praxe, byla úspěšnost poměrně mizivá. Ovšem alespoň teoretické znalosti jsou lepší než žádné znalosti.

Podle dotazníkového šetření jsou tři veličiny, které ovlivňují úroveň finanční gramotnosti – pohlaví, vzdělání a zaměstnání. Provedená analýza ukázala, že muži získávali průměrně více bodů než ženy. Respondenti s nejvyšším stupněm vzdělání zpravidla dosahovali na vyšší bodový zisk. Stejně tak zejména respondenti, kteří jsou osobami samostatně výdělečně činnými, zpravidla dosahovali většího počtu bodů než studenti.

Závěrem je možné konstatovat, že úroveň finanční gramotnosti ve věkové skupině 18-26 let je na poměrně dobré úrovni. Věřím, že výuka finanční gramotnosti a neustálé vzdělávání se v oblasti financí je v dnešní době naprostá nezbytnost. Zavedení výuky do osnov základních škol může mít pozitivní dopad jak na jedince, tak i na celou společnost. Jelikož bez vzdělání nic jiného nebude.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BÁRTA, Zbyněk. *Finanční gramotnost: výpočty v Excelu*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 370 s. ISBN 9788074784835.

Co to je? 2019. *Asociace českých stavebních spořitelén* [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.acss.cz/cz/o-stavebnim-sporeni/co-to-je/>.

ČERNOHORSKÁ, Liběna. *Komplexní pohled do bankovního světa*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015, 170 s. ISBN 9788073958633.

ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020, 460 s. ISBN 9788027122158.

ČESKO, 2012. Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

DOUBKOVÁ, Anna a Karel TOMEK. *Finanční gramotnost pro každého*. Stařeč: Infra, 2016, 119 s. ISBN 9788086666648.

FARKAČOVÁ, Lenka. *Neučebnice ekonomie: pro každého na každý den*. Praha: Grada, 2021, 168 s. ISBN 978-80-271-3193-8.

Finanční gramotnost 2020, 09.04. 2020. *Ministerstvo financí* [online]. [cit. 2022-14-05]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_Zprava_2020_Financni-gramotnost-2020.pdf.

Finanční gramotnost Čechů poklesla, díky pandemii ale o penězích víc přemýšlíme, 30. 03. 2021. *Česká bankovní asociace* [online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/cesi-a-financni-gramotnost-2021?fbclid=IwAR0L6V3nBTklChRW2iPYYuTbE4b1tw43vHzuMuHrvUDeQG9kbwgUuQuhA0I>

Finanční vzdělávání a jeho vývoj v České republice, 2019. In: *Ministerstvo financí Česká republika* [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: https://financniagramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2020_Financni-vzdelavani-a-jeho-vyvoj-v-CR.pdf

KALÁTOVÁ, Veronika. *Finanční zralost: klíč k finanční spokojenosti*. Praha: Plot, 2021, 254 s. ISBN 978-80-7428-370-3.

MAYO, Herbert B. *Basic finance: an introduction to financial institutions, investments, and management*. 12. ed. Australia: Cengage, 2019, 580 s. ISBN 9781337691017.

Měření finanční gramotnosti 2020, 25. 06. 2020. *Ministerstvo financí Česká republika* [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/mereni-financni-gramotnosti-2020-3302>.

Národní strategie finančního vzdělávání, 2010. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/31443/>.

Národní strategie finančního vzdělávání 2.0: Změnou chování k převzetí odpovědnosti za svou finanční prosperitu, 2019. In: *Ministerstvo financí Česká republika* [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2020_Narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2-0.pdf

NAVRÁTILOVÁ, Petra, Michal JIŘÍČEK a Jaroslav ZLÁMAL. *Finanční gramotnost*. 4., aktualiz. vyd. Prostějov: Computer Media, 2021, 200 s. ISBN 978-80-7402-410-8.

NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA, ed. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 2., aktualiz. vyd. Praha: COFET, 2011, 416 s. ISBN 9788090439610.

OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 144 s. ISBN 978-80-244-4519-9.

Pandemie prověřila finanční gramotnost Čechů, třetina si však z krize ponaučení nevzala, 13. 08. 2020. *Česká bankovní asociace* [online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/financni-dopady-koronaviru-na-domacnosti?fbclid=IwAR2Nl6uyy0dAKPphhCwJzUtPhyDRT8ViXJFVD6JedsHJnR6UTTjio-yaU>.

PARTNERS. *Jak ovládnout své peníze: finanční plánování pro každého*. Brno: BizBooks, 2013, 227 s. ISBN 9788026501275.

PETÝRKOVÁ, Lenka a Pavlína CHMELÁŘOVÁ. *Základy finanční gramotnosti*. Praha: Generation Europe, 2011, 94 s. ISBN 978-80-904974-8-1.

Principy nezávislosti ve finančním vzdělávání, 25. 3. 2013. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/33722/>.

REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, 760 s. ISBN 9788024736716.

RŮČKOVÁ, Petra a Michaela ROUBÍČKOVÁ. *Finanční management*. Praha: Grada, 2012, 290 s. ISBN 9788024740478.

Smarter financial education: Key lessons from behavioural insights for financial literacy initiatives, 2019. In: *Oecd.org* [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/smarter-financial-education-behavioural-insights.pdf>

SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2021, 244 s. ISBN 978-80-271-3123-5.

ŠKVÁRA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. Praha: M. Škvára, 2011, 219 s. ISBN 9788090482302.

ŠOBA, Oldřich a Martin ŠIRŮČEK. *Finanční matematika v praxi*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017, 330 s. ISBN 9788027102501.

TEPLÝ, Petr. *Consumer Lending in Theory and Practice*. Praha: Karolinum, 2018, 188 s. ISBN 978-80-246-3255-1.

VALACHOVÁ, Martina. *Kam mizí vaše peníze: jak si vytvořit dostatečnou finanční rezervu*. Přeložil Dagmar MUZIKÁŘOVÁ. Praha: Grada, 2022, 226 s. ISBN 978-80-271-3160-0.

VOCHOZKA, Marek a Petr MULAČ. *Podniková ekonomika*. Praha: Grada, 2012, 576 s. ISBN 978-80-247-8200-3.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

NSFV Národní strategie finančního vzdělávání

MF Ministerstvo financí

ČR Česká republika

MS Ministerstvo spravedlnosti

ČNB Česká národní banka

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Výsledky rozpočtů (vlastní zpracování).....	17
Obrázek 2 Typy půjček a úvěrů (Kalátová, 2021, s. 214)	21
Obrázek 3 Rozšíření prioritních cílových skupin v NSFV 2.0 (Ministerstvo financí)	27
Obrázek 4 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů v Ostravě (vlastní zpracování).....	38
Obrázek 5 Status respondentů v Ostravě (vlastní zpracování)	39
Obrázek 6 Jakým způsobem respondenti ukládají část svých příjmů stranou (vlastní zpracování).....	42
Obrázek 7 Sestavujete si rozpočet pro daný měsíc? (vlastní zpracování)	43
Obrázek 8 Vytváříte si pravidelně rezervy na nečekané výdaje? (vlastní zpracování)	44
Obrázek 9 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů ve Zlíně (vlastní zpracování)	47
Obrázek 10 Status respondentů ve Zlíně (vlastní zpracování)	47
Obrázek 11 Jakým způsobem respondenti ukládají část svých příjmů stranou (vlastní zpracování).....	51
Obrázek 12 Sestavujete si rozpočet pro daný měsíc? (vlastní zpracování)	51
Obrázek 13 Vytváříte si pravidelně rezervy na nečekané výdaje? (vlastní zpracování)	53

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Bodové rozpětí dotazníkového šetření (vlastní zpracování).....	33
Tabulka 2 Rozdělení respondentů podle úrovně finanční gramotnosti (vlastní zpracování)	36
Tabulka 3 Vyhodnocení dotazníkového šetření – Ostrava (vlastní zpracování)	37
Tabulka 4 Rozložení respondentů v Ostravě dle pohlaví (vlastní zpracování)	38
Tabulka 5 Procentuální podíl správných odpovědí – porozumění ekonomickým pojmům (vlastní zpracování).....	39
Tabulka 6 Procentuální podíl správných odpovědí – finanční matematika v praxi (vlastní zpracování).....	40
Tabulka 7 Procentuální podíl správných odpovědí – bankovní produkty a služby (vlastní zpracování).....	41
Tabulka 8 Procentuální podíl správných odpovědí – finanční odpovědnost (vlastní zpracování).....	42
Tabulka 9 Rozdělení respondentů podle úrovně finanční gramotnosti (vlastní zpracování)	45
Tabulka 10 Vyhodnocení dotazníkového šetření – Zlín (vlastní zpracování)	45
Tabulka 11 Rozložení respondentů ve Zlíně dle pohlaví (vlastní zpracování).....	46
Tabulka 12 Procentuální podíl správných odpovědí – porozumění ekonomickým pojmům (vlastní zpracování).....	48
Tabulka 13 Procentuální podíl správných odpovědí – finanční matematika v praxi (vlastní zpracování).....	49
Tabulka 14 Procentuální podíl správných odpovědí – bankovní produkty a služby (vlastní zpracování).....	49
Tabulka 15 Procentuální podíl správných odpovědí – finanční odpovědnost (vlastní zpracování).....	50
Tabulka 16 Procentuální zastoupení respondentů v jednotlivých kategoriích (vlastní zpracování).....	54

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazníkové šetření

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dotazník

Finanční gramotnost mladých dospělých ve vybraných městech

Vážený respondente/ respondentko, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a v rámci své bakalářské práce zjišťuji finanční gramotnost mladých dospělých ve vybraných městech.

Dotazník se zaměřuje na věkovou skupinu 18–26 let, pokud tedy do této skupiny nepatříte, prosím, dotazník nevyplňujte.

Dotazník je maximálně na 10 minut a jeho vyplnění je zcela anonymní. Děkuji za vyplnění.

Zvolte město, ve kterém bydlíte, studujete nebo pracujete.

- Ostrava

- Zlín

1) Víte, co v souvislosti s úvěry a půjčkami znamená zkratka RPSN a k čemu slouží? Pokud ano, pokuste se, alespoň přibližně, vybrat, o co se jedná. (více odpovědí je správných)

- úrok

- roční procentuální sazba nákladů

- celkové náklady spotřebitelského úvěru

- porovnání výhodnosti/ nevýhodnosti úvěrů

- nějaké % z úvěru, nejsem si jistý/á

- nevím

2) Inflace je:

- zhodnocení peněz

- zvýšení kupní síly peněz

- snížení kupní síly peněz

- nevím

3) Co je to anuita?

- jednorázová platba
 - pravidelně se opakující platba ve stejné výši
 - dluh nastávající při nesplacení splátek
 - ani jedna z uvedených možností není správně
- 4) Co je to úroková sazba?
- udává, o kolik procent se navýší vypůjčená částka za určitý čas
 - je to finanční odměna
 - je to procentuální sazba, která udává cenu úvěru
 - nevím
- 5) Který úvěr pro Vás bude výhodnější z pohledu placených úroků – ten, který bude úročen 10 % p. a. nebo ten, který bude úročen 1 % p. m.?
- 10 % p. a.
 - 1 % p. m.
 - nelze srovnávat p. a. a p. m.
 - nevím
- 6) Když uložíte 1. ledna na termínovaný vklad 1 000 Kč, je pro Vás výhodnější, pokud Vám banka bude připisovat 1% úrok p. m., nebo 12% úrok p. a.?
- měsíční připisování 1% úroku
 - roční připisování 12% úroku
 - obojí je stejně výhodné
- 7) Jaký je rozdíl mezi kreditní a debetní kartou?
- u debetní karty čerpáme vlastní peníze, zatímco u kreditní karty čerpáme peníze banky
 - u debetní karty čerpáme peníze banky, zatímco u kreditní karty čerpáme vlastní peníze
 - žádný rozdíl tam není
- 8) Co je to složené úročení?

- složitý výpočet úroku u úvěru, který je uveden až na poslední straně smlouvy
- situace, kdy se úročí i připsané úroky
- situace, kdy se úrok u půjčky skládá jednak z úroku, a jednak z pravidelného poplatku za vedení úvěrového účtu

9) Co je to konsolidace úvěrů?

- způsob nabídky úvěrů, který probíhá vždy po telefonu/ e-mailem
- sloučení všech stávajících úvěrů do jednoho
- postoupení nesplacených úvěrů agentuře, která se zabývá vymáháním dluhů

10) Co je to kontokorent?

- levný krátkodobý úvěr
- vysoce úročený úvěr, kdy náš běžný účet může vykazovat zápornou hodnotu
- druh bankovních poplatků

11) Jakým způsobem ukládáte část svých příjmů stranou?

- spoření v hotovosti
- zvýšení financí na běžném účtu
- penzijní připojištění
- stavební spoření
- termínovaný vklad
- spořicí účet
- životní pojištění
- neukládám si část příjmů stranou
- jiné

12) Sestavujete si rozpočet pro daný měsíc?

- ano
- ne

13) Z jakého důvodu nesestavujete svůj rozpočet? Uved'te, prosím, hlavní důvod.

- nevím jak na to
- nenapadlo mě to
- zbytečné, nemám k tomu důvod
- nechce se mi
- nevím
- rozpočet sestavuji

14) Co je ve stručnosti Vaším nejdůležitějším finančním cílem?

- bydlení
- placení hypotéky
- motorové vozidlo
- splácet dluhy
- dovolená a cestování
- děti a rodina
- finanční nezávislost
- jiné

15) Jaké kroky podnikáte k dosažení tohoto cíle?

- spoření a investice
- stanovení finančního plánu
- snížení výdajů
- hledání nové práce/ zdroje příjmů
- výběr poskytovatele úvěru
- jiné

16) Vytváříte si pravidelně rezervy na nečekané výdaje?

- ano
- ne

17) Z oblasti financí jsem získal/a nejvíce vědomostí:

- ve škole
- od rodiny
- vlastním studiem
- jiné

18) Jaké je Vaše pohlaví?

- muž
- žena

19) Do jaké příjmové skupiny patříte? (čistý příjem)

- 0 – 10 000 Kč
- 10 001 – 20 000 Kč
- 20 001 – 30 000 Kč
- 30 001 – 40 000 Kč
- 40 001 Kč a více
- na tuto otázku nechci odpovídat

20) Váš status je:

- zaměstnaný/á
- nezaměstnaný/á
- rodič na mateřské/ rodičovské dovolené
- student
- OSVČ

21) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní vzdělání
- středoškolské s maturitou
- středoškolské bez maturity
- vysokoškolské vzdělání